

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-подільський національний університет імені Івана Огієнка
Природничо-економічний факультет
Кафедра туризму та готельно-ресторанної справи

ДИПЛОМНА РОБОТА

на тему:

«ОЦІНЮВАННЯ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В ЗАХІДНИХ ОБЛАСТЯХ УКРАЇНИ»

Здобувача 4 курсу
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
Т1-В19 групи
спеціальності: 242 Туризм
за освітньо-професійною програмою «Туризм»
денної форми навчання
Аріани РУСНАК

Керівник: кандидат географічних наук, старший
викладач кафедри туризму та готельно-
ресторанної справи
Інна КОВТУНИК

Рецензент: кандидат економічних наук, доцент
кафедри туризму та готельно-ресторанної справи,
доцент
Тетяна МАРУСЕЙ

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАХІДНИХ ОБЛАСТЯХ УКРАЇНИ	7
1.1. Історія розвитку туризму в Західному регіоні України	7
1.2. Загальні засади районування	16
1.2. Структура Західного регіону України.....	20
РОЗДІЛ 2. ХАРАКТЕРИСТИКА ІНФРАСТРУКТУРИ ЗАХІДНОГО РЕГІОНУ	28
2.1. Природно-географічні туристичні ресурси Західного регіону	28
2.2. Історично-культурні ресурси Західного регіону	35
2.3. Інфраструктурні туристичні ресурси Західного регіону.....	41
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В ЗАХІДНИХ ОБЛАСТЯХ УКРАЇНИ	46
3.1. Динаміка та стан туристичних потоків в західній Україні	46
3.2. Аналіз основних чинників розвитку та прогнозування розвитку туризму.....	50
3.3. Шляхи збільшення туристичних потоків туризму в Україні.....	54
ВИСНОВКИ	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	60
ДОДАТКИ	65

ВСТУП

Актуальність теми дипломної роботи. В нашій країні, під час війни та нестабільних політичної та економічної ситуацій, є потреба поглибленого дослідження питань оцінювання та прогнозування туризму в західних областях України. Оскільки на частину туризму припадає практично 10% валового світового національного продукту, 12% усіх зборів податків та 16% загальних світових інвестицій. Туризм в західній Україні забезпечує формування не більше як 0,5% валового внутрішнього продукту, в розвинених країнах цей показник сягає 4-5% [32].

Розвиток туристичної галузі сьогодні є надзвичайно актуальним, так як туризм є вагомим чинником виходу економіку України з кризи, динамічного та стабільного надходжень до бюджету, позитивного впливу на різні сфери у багатьох галузях, підвищення зайнятості людей та розвиток ринкових відносин.

Туризм в Україні знаходиться на початковій траєкторії руху, визначається значними темпами зростання туристичних потоків та позитивними структурними перетвореннями.

Але внутрішній туризм в Україні за своєю спрямованістю, активністю та темпами розвитку поступається міжнародному туризму, що в певній мірі пов'язаний з різноманітним та великим туризмом в Україні. Дана ситуація з'явилась як все ж слабкою вивченістю території Батьківщини у сегменті її туристичних можливостей. Парадоксально меншою популярністю туристичного продукту в Україні користується іноземні громадяни, але це помітно і серед населення України.

Незважаючи на постійні публікації про туристичні маршрути та ресурси України, потрібно актуалізувати необхідність постійного глибокого та обґрунтованого дослідження туристичних надбань України, також їх можливостей використання на сьогодні та на майбутнє.

Науковим дослідженням в зазначених питаннях були присвячені праці багатьох вчених з України: економістів та географів, серед яких варто виділити

Бейдика О.О., який досить ґрунтовно розкласифікував рекреаційні ресурси України та запропонував методики їх оцінювання та картографічної візуалізації їх розповсюдження.

Мацолу В.І., який на прикладі окремого регіону Закарпаття, а в подальшому на прикладі України розглянув і зробив класифікацію рекреаційних ресурси та розвиток рекреаційного господарства. Молнара О.С., що запропонував модель бальної оцінки туристичних ресурсів регіону Закарпаття, колектив авторів під керівництвом Кузика С.П., які запропонували науково-методичні рекомендації щодо оцінки рекреаційних ресурсів місцевого рівня, особливо туристичних антропогенного походження, за умов трансформації рекреаційного господарства.

Потрібно формувати весь перелік умов для розвитку туризму в західних областях, так як він пов'язаний із масштабними потоками прямих інвестицій в економіку країни. Окрім цього, завдяки збільшенню фінансування даної галузі та розвитку іноземного туризму в Україні швидше та краще розвивається транспортна інфраструктура, що веде за собою розвиток та економічне зростання не тільки туристичної галузі. Методологічні аспекти взаємозв'язку між чинниками, що впливають на розвиток прогнозування та оцінювання туризму, знайшли своє відображення в науковій літературі М.Жукова, Л.Дядечко, С.Цьохла, І.Білецька, В.Кифяка.

Л. Дядечко займалась дослідженням питання державного регулювання та прогнозування пріоритетних напрямків туризму в Україні. Перелічила як негативні, так і позитивні фактори, що зв'язані з законодавчо-правовою, політичною та соціально-економічною ситуацією в світі та країні. А М.Жукова пропонує весь арсенал факторів, що впливають на оцінювання туризму поділити на дві групи: 1) фактори, що допомагають розвивати туризм, активно залучати туристичні організації у свою діяльність; 2) фактори, що діють незалежно від діяльності туризму.

Посеред українських вчених, які досліджують дане питання, можна перелічити наступних: Білецька І.М, Бейдик О.О., Донцова В.В., Любіцева

О.О., Кифяк В.Ф., Сокол Т.Г., Мальська М.П., Цьохла С.Ю., Худо В.В., Чорненька Н.В. та решта.

Саме за таких факторів оцінювання та прогнозування туристичних потоків та забезпечення якісного обслуговування, потрібно приділити особливу увагу практикам та науковцям туристичної сфери. А після перемоги України, ці проблеми посиляться, так як потрібно буде відновлювати туристичну сферу.

Об'єкт дослідження дипломної роботи – туризм в західних областях України.

Предметом дослідження дипломної роботи є закономірності оцінювання та прогнозування в сфері розвитку туризму.

Мета дипломної роботи – дослідження оцінювання та прогнозування туризму.

Згідно мети дипломної роботи буди поставлені наступні завдання:

- визначити етапи розвитку туризму в західних областях України;
- дослідити історію розвитку туризму в західних областях України;
- визначити регіони західної України;
- проаналізувати природно-туристичні та історико-культурні ресурси західної України;
- визначити природно-рекреаційний потенціал західних областей України;
- дослідити динаміку та стан туристичних потоків в західній частині країни;
- проаналізувати основні проблеми сфери туризму на території західної частину України;
- розглянути шляхи вдосконалення управління туристичною сферою;
- розробити пропозиції щодо збільшення обсягів в'їзних потоків іноземних туристів;
- зробити відповідні висновки.

Структура дипломної роботи відповідає меті і завданням дослідження. Вона складається зі вступу, трьох розділів, поділених на підрозділи, висновків,

списку використаних джерел та додатків. Обсяг основного тексту роботи становить 50 сторінок. Повний обсяг роботи – 69 сторінок. Список використаних джерел налічує 48 позицій.

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАХІДНИХ ОБЛАСТЯХ УКРАЇНИ

1.1. Історія розвитку туризму в Західному регіоні України

Туризм в Україні - продукт тривалого історичного розвитку. Як відомо, процес пізнання людиною навколишнього світу тісно пов'язаний з подорожами, походами, мандрівками. Україна має вигідне географічне положення, що зумовлює зростання інтересу місцевого українського населення як до земель своєї батьківщини, так і до навколишніх країн ще з найдавніших часів.

Наразі для України проблема періодизації історії розвитку туризму й досі залишається актуальною. Свою точку зору стосовно етапів періодизації історії туризму в Україні оголосили такі українські науковці: Л.П. Воронкова та В.Б. Сапрунова, Л. Дяченко, Т. Ткаченко, О. Любіцевої, М. Мальської, В. Кифяк та ін..

Зокрема, для дослідження розвитку історії туризму України велику роль відіграло туристичне країнознавство, його розвиток на пряму пов'язаний з потребами зростаючої туристичної індустрії.

Періодизація етапів розвитку туристичного країнознавства у Галичині ґрунтується на визначенні основних громадських організацій, подій і фактів українського просвітництва, науки та діяльності окремих визначних постатей України. На основі даних критеріїв можна виділити таких п'ять етапів розвитку туристичного країнознавства у Галичині: (табл. 1.1).

Таблиця 1.1.

Періодизація галицького краєзнавства

І етап	ІІ етап	ІІІ етап	ІV етап	V етап
Витоки галицького краєзнавства – просвітництво і перші хвилі національно-	Розвиток народознавчого краєзнавства - від «Руської трійці» до виникнення т-ва «Просвіта»	Становлення галицького краєзнавства у 2-ій пол. 19 ст. на поч. 20 ст. діяльність т-ва	Розвиток галицького краєзнавства у міжвоєнний період - 1918-	Краєзнавство Галичини в роки Другої світової війни (1939-1945

культурного руху в Галичині в кін. 18 ст. 10-20-ті рр. 19 ст.	(поч. 1830-і рр. 1868р.)	«Просвіта», І. Франка та ін. (1868-1914 рр.)	1939 рр.	рр.).
---	--------------------------	--	----------	-------

Складено за даними [9].

Дану періодизацію доведено до 1945 року, оскільки по завершенні Другої світової війни Галичина була остаточно інтегрована до складу УРСР і з цього часу розпочинається якісно новий радянський етап у розвитку наукового, шкільного й громадського українського краєзнавства.

Одним з перших поштовхів туризму у 1830-х рр. в Галичині у Львівській духовній семінарії був маленький гурток однодумців, який назвався «Руська трійця». У 1833 р. він видав свою першу рукописну збірку «Син Русі». У 1836 р. серб Г. Петрович у м. Пешті надрукував рукопис «Руської трійці» під назвою «Русалка Дністрова». Це була перша книжка у Галичині, написана живою українською мовою і українським алфавітом.

Влітку 1834 р. Я. Головацький здійснив подорож пішки зі Львова через Миколаїв, Стрий та інші міста Галичини. Його подорожні нотатки «Подорож по Галицькій та Угорській Русі, описана в листах до приятеля у Л.» – це класичний зразок опису мандрівки українським краєм, який був однією з перших спроб українця заповнити прогалину в науковому вивченні рідного краю. Іван Вагилевич під час своїх мандрівок Галичиною збирав фольклор і етнографічні матеріали, відвідав історичні пам'ятки, проводив археологічні дослідження. Так, у нарисі «Берди в Уричі» (1843 р.) він описує унікальні ландшафти Урича, скелі, загадкові піктограми на них, замислюється над історичними витоками пам'ятки. Обстеження І.Вагилевича дали йому підстави першому серед краєзнавців Галичини висунути гіпотезу про оборонне значення Урицьких скель.

Одним з фундаторів туристичного краєзнавства в Україні був Омелян Партицький (1840-1895 рр.). Він регулярно здійснював науково-краєзнавчі подорожі у Карпати. Зібраний ним археологічний і краєзнавчо-етнографічний

матеріал став основою для праць «Образи Руси Галицької», «Подорожньо-етнографічні записки» (1887 р.). Про найатракційніші пам'ятки та найважливіші події Галичини О. Партицький залишив окремі краєзнавчі розвідки-нариси «Жерло Парашка», «Крехівський монастир», «Камінь Св. Петра» та ін. І саме О. Партицький першим серед українських краєзнавців розробив туристичний маршрут для краєзнавчої подорожі атракційними околицями Львова.

Також, видатною постаттю українського туристичного краєзнавства є Іван Нечуй-Левицький (1838-1918 рр.) – талановитий письменник, етнолог-фольклорист, філолог і краєзнавець. І. Нечуй-Левицький здійснив цілий ряд краєзнавчо-експедиційних мандрівок теренами рідного краю, зокрема об'їхав більшу частину Східної Польщі (Галичину, Лемківщину, Холмщину, Підляшся, Волинь, Поділля) та Молдови (Північна Буковина). Класичним туристично-краєзнавчим твором І. Нечуй-Левицького можна назвати його подорожній нарис «Мандрівка на українське Підляшся».

На кінці XIX – поч. XX ст. на заході України стали поширюватись, в якомусь сенсі, туристичні організації, зокрема, у Галичині виникла низка молодіжних і спортивних організацій: «Сокіл», «Січ», «Луг» та ін.

У 1911 р. утворилося молодіжне товариство «Пласт» – патріотично-виховне за духом й спортивно-туристичне за змістом діяльності. Члени «Пласту» під час туристичних походів виробляли навички участі в таборванні, рятувництві, спостережництві тощо.

В 1911 р. студенти Петро Франко (син Івана Франка) та Іван Чмола засновують перші пластові гуртки у Львові, але офіційним початком громадського «Пласту» вважають день першої присяги «Пластового гуртка при Академічній гімназії у Львові» – 12 квітня 1912 р. Гуртки пластунів невдовзі виникли у десятках інших міст Галичини.

Перший мандрівний табір «Пласту» організував у 1913 р. І. Чмола, а постійний туристичний табір львівських пластунів - П. Франко у 1914 р. Фундатор товариства О. Тисовський написав книжечку «Пласт» (1913 р.) та підручник «Життя в Пласті» (1921 р.), а Петро Франко – книгу «Пластові гри і

забави» (1913 р.). Ця книга стала першим українським навчальним посібником зі спортивного туризму.

У 1910 р. у Станіславі відбулися Установчі збори краєзнавчо-туристичного Товариства «Чорногора». Воно ставило перед собою такі завдання: пізнання краю, гір Галичини, Буковини, Альп і Татр, збирання матеріалів про ці гори, агітацію та пропаганду серед туристів і дослідників природи, співпрацю з НТШ у Львові, «Угорським карпатським товариством» і польським «Татшанським товариством», обмін науковими матеріалами та досвідом роботи, надання методичної та практичної допомоги під час проведення мандрівок [9].

У 1914 р. «Пласт», «Чорногора» й інші краєзнавчі товариства припинили свою діяльність у зв'язку з початком Першої світової війни.

Зокрема, причетним до розвитку історії туризму на західній Україні був і Іван Франко - відомий філософ, науковець, етнограф, публіцист та громадський діяч був редактором даного видання. Він ще учнем Дрогобицької гімназії і студентом Львівського університету здійснив низку краєзнавчо-пізнавальних мандрівок Прикарпаттям. Ці мандрівки вже в молодому віці заклали в душі І.Франка переконання про винятково велике науково-пізнавальне й патріотично-виховне значення туристично-краєзнавчих мандрівок для широких верств українства. У 1883 році Іван Франко заснував етнографічно-статистичний гурток, який частково виконував функції туристичного краєзнавчого товариства.

Іван Франко мандрував селами та гірськими верхами Бойківщини, Гуцульщини, був одним серед засновників бібліографії Галицької краєзнавчої літератури, а також співорганізатором багатьох студентських мандрівок. Велика кількість досліджень та публікацій етнографічних і фольклорних матеріалів, є результатом систематичних мандрівок Івана Франка, Карпатами. На створення багатьох своїх поезій, оповідань та повістей таких як: «Захар Беркут», «Перехресні стежки», Івана Франка надихали знання побуту та історії населення територій Підкарпаття та Карпат.

Іван Франко був не лише відомим мандрівником-краєзнавцем, а ще й незрівнянним організатором наукових і пізнавальних експедицій та подорожей. Організатором мандрівки української студентської молоді в Карпати що здійснювалася влітку 1884 року був саме Іван Франко. Складовими даної мандрівки були не лише знайомство з історичним життям та пам'ятками народу, а й концерти, дискусії та доповіді.

Для широкого загалу українських туристів на поч. ХХ ст. почали виходити численні буклети, путівники, нариси, монографії з туристично-краєзнавчої проблематики. Серед них, зокрема, найбільшою популярністю користувалися такі: «Туристика» А. Гудзиновського, «Прогулянки в наші гори» І. Франка, «Галицьке краєзнавство» Ю. Целевича, «Опис рідного краю» та «Мала географія України» Б. Заклинського, «Провідник по Галичині» М. Орловича.

Після закінчення Першої світової війни суттєво змінилася політична карта Європи: на теренах Російської та Австро-Угорської імперій виникли нові держави з різним політичним і соціально-економічним ладом. В той час як туризм на території УРСР все більше нищилися сталінським тоталітарним режимом, на західних українських землях у складі Польщі, Чехословаччини та Румунії спостерігалися аналогічні за змістом, але відмінні за формою процеси. На цих землях туризм залишився справою передової громадськості. Характерним стало створення регіональних краєзнавчих осередків, діяльність яких значно пожвавила туристично-екскурсійний рух.

1920-30-ті рр. характеризуються спробою галицьких краєзнавців виробити комплексний підхід до організації краєзнавства й туризму. Восени 1921 р. при Товаристві «Просвіта» виник «Кружок любителів Львова» (голова І. Крип'якевич), члени якого організовували екскурсії містом та його околицями. Він проіснував два роки і був розігнаний польською поліцією в 1923 р. у 1924 р. створили значно ширшу організацію – краєзнавчо-туристичне товариство «Плаю». Мету діяльності «Плаю» було сформульовано таким чином: «дослідження рідного краю та інших земель, розповсюдження зібраних про них

відомостей, нагромадження і опрацювання наукових та туристичних матеріалів». Члени Товариства розпочали збір матеріалів, необхідних для розробки екскурсійних маршрутів. Систематично проводилися екскурсії спочатку Львовом, пізніше – околицями міста й Львівщиною.

Через брак коштів «Плай» не зміг заснувати окремого власного часопису. У лютому 1925 р. вийшов перший номер «Туристики і краєзнавства» як додаток до газети «Діло». Редактором видання став І. Крип'якевич. «Туристика і краєзнавство» публікувала матеріали, присвячені окремим місцевостям Галичини, а також нариси з історії туризму і краєзнавства, хроніку краєзнавчого життя. Поряд з цим часописом, з липня 1931 р. у газеті «Новий час» з'являється рубрика «З мандрівок по рідному краю».

30 травня 1930 р. було проведено спільну нараду представників «Плаю», «Українського студентського спортивного союзу», «Українського лещатарського клубу», спортивного клубу «Стріла», Станіславського туристичного гуртка «Чорногора». На цій нараді краєзнавче товариство «Плай» було визнане центральним координуючим органом у справах організації крайового туризму в Галичині. Плани товариства передбачали організацію екскурсій на закордонні землі, населені українцями (Буковину, Закарпаття, Лемківщину, Підляшшя).

У 1937 р. «Плай» розпочав видання власного часопису «Наша Батьківщина» (гол. ред. В. Щурат). Цей часопис друкував методичні поради та програмні статті з питань теоретичної підготовки й організації туристично-краєзнавчого руху. Товариство видало історико-краєзнавчу бібліотеку «Наш рідний край» (5 випусків), з'явилися перші путівники краєм, у т.ч. «Історичні проходи по Львові» І. Крип'якевича, «Долиною Опору і Стрия» Є. Пеленського, бібліографічні покажчики краєзнавчої літератури, методичні розробки з організації краєзнавства і музейництва.

Характерною особливістю розвитку українського галицького краєзнавства у міжвоєнний період є розбудова музейної мережі у краї: станом на 1939 р. в Галичині діяло 47 публічних музеїв. У 1935 р. музеєзнавці краю

заснували «Комітет українських обласних музеїв» (КУОМ), який об'єднав регіональні музейні товариства Галичини.

Поряд з «Плаєм» на галицьких землях здійснювали свою діяльність й інші туристично-краєзнавчі організації.

У 1922 р. туристичне товариство «Чорногора» відновило свою діяльність. Воно організовувало конференції, туристичні мандрівки, теоретичні і практичні заняття з молоддю, утримувало фахову бібліотеку зі спеціальною літературою туристично-краєзнавчої тематики, картами, схемами, науковими статтями та описами туристичних маршрутів, здійснювало видавничу діяльність у часописі «Туристика і краєзнавство», а з 1937 р. у журналі «Наша Батьківщина».

Активісти «Чорногори» у співпраці з т-вом «Плай» будували туристичні притулки та домівки, зокрема біля гір Грофи, Довбушанки, Сивулі, встановлювали дороговкази та маркували туристичні маршрути з с. Осмолоди через Горгани до с. Тангарова, утримували штатних працівників – гірську сторожу та провідників [9].

Великим опікуном туристичної організації «Пласт» був митрополит А. Шептицький. Він подарував велику площу на горі Соколі біля с. Підлютого, де було побудовано табір для юнацтва, а в Остодорі – табір для новацтва. У розпорядок дня пластунів входили одноденні походи на вершини гір Грофа, Висока, Ігровище, Сивуля та ін. Поряд з одноденними, широко практикувалися багатоденні походи Горганами.

Найпопулярніші багатоденні карпатські туристичні маршрути, «протоптані» пластунами: с. Осмолода – Грофа – Паренки – Попадя – Сплай – Висока – Ігровище – с. Гута – Ріпна – Чортка – Бухтинецький водоспад – Манявський водоспад – с. Манява – с. Сливки – с. Перегінське;

- с. Підлюте – Висока – Ігровище – Сивуля – с. Зелена – Довбушанка – Хом'як – м. Яремче – с. Манява;

- с. Підлюте – Висока – Ігровище – Сивуля – Клива – Попадя – Піскава – Яворова – Кичера – Мшана – Яйце – с. Людвіківка – Магура – с. Либохора – Маківка; с. Підлюте – Висока – Ігровище – Сивуля – Боярин – м. Яремче – с.

Микуличин – с. Ворохта – Говерла – Туркул – Шпиці – Піп-Іван – с. Бистрець – с. Жаб'є – с. Яворів – с. Косів (протяжність 170 км., 7-денний);

с. Підлюте – Висока – Ігровище – с. Гута – с. Пороги – с. Кричка – с. Манява.

Широко практикувалися подорожі-зустрічі, що давали змогу пластунам обмінюватися туристичним досвідом і зміцнювати національну патріотичну самосвідомість. Зокрема, популярними були зустрічі куренів старших пластунів з Львівщини і Станіславщини на шпилі г. Говерли з закарпатськими пластунами.

Завершивши табірний вишкіл, пластуни здавали іспити з табірництва, які включали в себе такі елементи туристичної підготовки як встановлення намету, будівництво куреню, розведення ватри, приготування їжі у похідних умовах, надання першої медичної допомоги. З 1928 р. з'являються зимові пластові табори. Зокрема, І. Чмола в Славську організував табір, де пластунів навчали техніки лещатарського спорту. Поряд з гірськими існували водно-туристичні пластові табори, зокрема перший – у 1924 р. на р. Стрий біля с. Іванівці. А перший обласний водний пластовий табір відбувся у 1927 р. у с. Монастирець на р. Дністрі. У цьому таборі проводилися заняття з плавання, веслування, шкіперування. Пластом організовувалися мандрівки човнами р. Західний Буг на Волинь і Полісся [26].

В 1924 р. у Львові було засноване спортивне товариство «Карпатський Лещатарський Клуб» для розвитку лещатарського спорту на галицьких теренах. Клуб відкрив свої філії у Турці, Сколе, Ворохті, Славську. Під егідою товариства зусиллями любителів лещатарського спорту розпочалося будівництво трамплінів для стрибків з лещатами в Розлучі (відкрито у 1933 р.) і Турці (відкрито у 1939 р.).

З приходом на Галичину у вересні 1939 р. радянської влади та початком Другої світової війни були знищені практично всі краєзнавчо-туристичні організації на західно-українських землях.

У роки Другої світової війни туристична краєзнавча діяльність продовжувалася в умовах німецької окупації українських земель, німецька окупаційна влада не дозволила українському «Пласту» офіційно здійснювати свою діяльність, і пластуни змушені були збиратися нелегально.

У період німецької окупації галицьким краєзнавцям вдалося надрукувати низку книг і публікацій в газетах і журналах. Виходять краєзнавчі книги «Історія Холмщини і Підляшшя», «Минуле і сучасне» М. Кордуби, «Сучасний Львів» О. Степанів. Чимало туристичних краєзнавчих матеріалів було опубліковано в журналі «Дорога», газетах «Наше діло», «Рідна Земля». В газеті «Рідна Земля» І. Крип'якевич вів краєзнавчу рубрику «Міста України» тощо.

Тому ми можемо зробити висновок, що спільно з пізнанням людиною оточуючої місцевості, виник і загалом туризм. Туристично-краєзнавчий рух у Галичині від самого свого зародження сприяв піднесенню культурно-просвітницької роботи та національної самосвідомості серед широких верств населення, активному залученню молоді до процесу національно-культурного відродження краю. Найбільш поширеними формами туристично-краєзнавчої роботи в Галичині були прогулянки, екскурсії, мандрівки, експедиції, зльоти, змагання.

Упродовж XIX – першої пол. XX ст. краєзнавцями Галичини було напрацьовано значний обсяг літературних матеріалів про історію, природу, господарський уклад, етнологію й національну історико-культурну спадщину рідного краю, проведено систематичну роботу з картування та маркування на місцевості основних туристичних шляхів у Галичині й Східних Карпатах, розбудовано осередки карпатської туристичної інфраструктури, що в подальшому склали кістяк сучасної рекреаційно-туристичної інфраструктури регіону.

1.2. Загальні засади районування

Кількість регіонів безперервно зростає, людство в свою чергу нагадує інтегровану систему багаторівневих регіонів. Наразі досить інтенсивно відбувається диверсифікація взаємодії окремих регіональних підрозділів нашої планети та окремих країн в тому числі в галузі рекреації та туризму.

Фундаментом для районування тієї чи іншої частини нашої планети чи окремої країни, а також для виокремлення різних регіонів є відмінність однієї території від іншої. Такі відмінності можна об'єднати у три групи: історичні, соціально-економічні та природні.

Геологічні, географічні, а також біологічні особливості деяких частин Землі, визначаються як природні відмінності.

Рис 1. Види рекреаційних ресурсів

Складено за даними [8].

У виокремленні рекреаційних регіонів немало важливо дія біологічних і географічних чинників. Географічна оболонка має багато закономірності. До них відносяться ритмічність, цілісність, горизонтальна зональність та висотна поясність. Найважливішими підставами рекреаційного районування є висотна поясність і горизонтальна зональність.

Суть висотної поясності лежить у поступовій закономірності зміни природи (тобто рослинному та тваринному світі із підняттям у гори від підніжжя до вершини). Зміна клімату з висотою притаманна висотній поясності. Це простежується у зниженні температури на кожні 100 м підйому. Більше

того до висоти двох трьох кілометрів збільшується кількість опадів. Від висоти над рівнем моря положення схилів та положення гір в системі природних зон найбільше залежить характер висотної поясності.

До інтенсивного освоєння людством гірських місцевостей приводить розвиток і просторово-територіальне поширення господарства. Для багатьох країн світу гірські території стали територіями розвитку як важкої промисловості і сільського господарства так і розвитком туризму.

Окрім природних факторів велику роль у рекреаційній географії відіграють історичні. За своїми прямими ознаками та просторовими виявами вони простежуються на Землі у виділенні окремих частин світу. Їх принцип виокремлення проявляється в поділі одного материка Євразії на дві частини Європу та Азію та поєднанні двох материків Північної і Південної Америки.

При гармонійному поєднанні історичних та географічних чинників у виділенні регіонів, формуються історико-географічні регіони.

У виокремленні економічних районів світу географічний та історичний чинники відіграють не менш важливу роль. Спеціалізація на виробництві певної продукції зумовлюється відмінностями в природних ресурсах та умовах різних частин нашої планети. З розвитком господарства чи зміни ситуації або її окремих компонентів, спеціалізація господарства може значно змінюватись. Для визначення спеціалізації даної території з'ясовують принципи розміщення виробництва. На розвиток виробництва впливають:

1. природні ресурси та умови;
2. географічне положення;
3. галузь господарства яка сформувалась історично;
4. реалізація якогось державного замовлення або ж глобального проекту;
5. наявність трудових ресурсів.

Через певний проміжок часу регіони світу чи окремої країни починають відрізнятися один від одного. Відрізняються вони вже не лише історичними та природними умовами а й економічними та трудовими. Кожен регіон світу забезпечує виробництво своєї продукції дії інші регіони світу, а в обмін на це

отримує те чого не вистачає саме йому. Такий поділ праці називають територіальним або географічним.

На теорії районування чи регіоналізації базується раціональний поділ всього світу чи його окремих компонентів на просторово-територіальні частини.

У науковій літературі такі терміни та поняття як «район» і «регіон» вживаються як синоніми. Але в той же час між ними існують деякі відмінності. Термін «район» використовують для позначення місцевості яка виділяється за адміністративними економічними географічними та іншими ознаками. Даний термін використовують для того щоб позначити території частин України область чи район котрі характеризуються сукупністю певних історико-географічних чи природних умов та складом населення. Також визначення району найбільш підходить для використання саме в рекреаційній географії для групи країн, що мають подібні рекреаційні ознаки які відрізняють їх від інших територій та які становлять окремий регіон.

Поняття регіон відноситься не лише до суходолу, материків і острівних ділянок планети, а і до водного простору. А це означає, що він може складатися як із акваторій так і суходільних територій. Для прикладу ми можемо привести Карибський регіон: він складається в переважній більшості з великої кількості острівних країн та водних просторів, котрі їх об'єднують та роз'єднують. але все ж таки в більшості випадків термін регіон стосується лише суходолу та акваторій, що його оточують.

Олег Шаблій відомий український вчений соціальної та економічної географії має думку що таке поняття як регіоналізація, що походить від поняття регіон і використовується у двох значеннях, а саме:

1. Під видом поділу земної поверхні на котрій зосереджені елементи суспільства чи всього суспільства в цілому на окремі великі частини;
2. Як процес наукового обґрунтування регіону визначення його загальних рис складу та просторових меж.

Сукупність положень регіоналізації спершу розвивалася в країнах яким були необхідні подібні наукові й політичні обґрунтування. Ними були або потужні імперії із сильними і відмінними від митрополії володіннями або дуже великі держави з сильним внутрішнім поділом.

Американець Р. Гартшорн та естонка С. Ниммік були вченими, які вивчали проблеми регіоналізації.

В свою чергу вітчизняна регіоналістика представляє собою відомих українських вчених таких як А. Синявський, В. Садовський, С. Рудницький. О.Шаблій безперечно є одним із сучасників українських вчених, якому належать праці з регіоналістики.

В наш час стереотипний та усталений підхід до виокремлення регіонів світу, вичерпав свої можливості. Через це неможливо чітко визначити які ж країни належать до прикладу регіонам Центральної, Західної чи Східної Європи, Близькому і Середньому Сходу та іншим. Можливість розвитку, рекреаційній географії, забезпечить використання лише наукових підходів, сформованих на формальній логіці.

1.2. Структура Західного регіону України

Найбільше зосередження рекреаційно-туристичного потенціалу, спостерігається на територіях областей Західної України. Від загальнодержавного показника питома частка Західного регіону в сумарному природно-ресурсного потенціалу України становить 22,8 %, 23% з яких припадають на ресурси санаторно-курортного лікування та 77% на ресурси туризму і відпочинку.

Згідно автора усталеного рекреаційного районування України, професора О. Бейдик, який виокремив п'ять ресурсно-рекреаційних районів нашої держави, Карпатсько-Подільський район має один з найвищих рейтингів. Він включає Закарпатську, Львівську, Івано-Франківську, Чернівецьку, Тернопільську, Хмельницьку і Вінницьку області.

Як видно з таблиці 1.2.[5], велика частина природно-рекреаційного потенціалу приходить на Львівську (5,6%), Івано-Франківську (4,1%), Закарпатську (7,3%) області та значно менша частина на Вінницьку (1,2%), Тернопільську(1,2%), Хмельницьку (1,6%) та Чернівецьку (1,8%) області.

Табл.1.2 Природно-рекреаційний потенціал Західного регіону

Адміністративна одиниця	Природно-рекреаційний потенціал, млн. грн	Природно-рекреаційний потенціал, тис. га	Природно-рекреаційний потенціал		
			питома частка, %	у тому числі, %	
				ресурсів відпочинку і туризму	ресурсів санаторно-курортного лікування
Чернівецька	94,1	64,0	1,8	79	21
Закарпатська	379,6	425,9	7,3	57	43
Вінницька	63,2	111,0	1,2	80	20
Тернопільська	61,3	96,6	1,2	79	21
Івано-Франківська	212,0	183,8	4,1	84	16
Хмельницька	84,0	224,0	1,6	80	20
Львівська	290,1	339,8	5,6	70	30
Західний регіон	1184,3	1445,1	22,8	77	23
Україна	5201,4	3507,1	100	75	25

Складено за даними [43].

В сукупному природно-ресурсному потенціалі України, що в свою чергу вище відповідного показника по Україні, і становить 9,64% (дивитися табл.2) РТП Західного регіону України складається на 91,06 % з природних рекреаційних ресурсів.

З погляду капіталовкладення, показник земельних рекреаційних ресурсів (дивитися табл.3) і рівня концентрації природно-рекреаційного потенціалу, є не менш важливим показником в рекреаційно-туристичному потенціалі Західного регіону.

Табл. 1.4. Рівень земельних рекреаційних ресурсів і концентрації природно-рекреаційного потенціалу у областях Західного регіону.

Адміністративна одиниця	Землі рекреаційного призначення у розрахунку на:			Природно-рекреаційний потенціал у розрахунку на:		
	1000 км ²	1 тис.жителів	1 тис.рекреантів	1000 км ²	1 тис.жителів	1 тис.рекреантів
Івано-Франківська	18,525	0,186	5,427	13,223	0,131	3,874
Вінницька	9,025	0,157	6,181	5,522	0,096	3,782
Закарпатська	12,141	0,0,125	2,073	33,273	0,341	5,680
Чернівецька	8,321	0,074	22,318	7,911	0,070	21,219
Хмельницька	8,535	0,166	4,486	11,089	0,214	5,829
Львівська	5,339	0,046	0,474	15,587	0,131	1,385
Тернопільська	8,529	0,106	5,947	7,000	0,086	4,881

Складено за даними: [7].

Із зазначеного в таблиці 1.4 бачимо, що в розрахунку на 1000 км² природно-рекреаційному потенціалу притаманна висока територіальна концентрація природних рекреаційних ресурсів. Відтак у Львівській області рівень концентрації становить 15,587; в Тернопільській - 7, 000; у Хмельницькій - 11,089; в Закарпатській - 33,273; у Вінницькій - 5,522; в Івано-

Франківській - 13,223 і в Чернівецькій - 7,911. При розрахунку природно-рекреаційного потенціалу на 1 тис. жителів найвищі показники будуть серед Івано-Франківської (0,131), Закарпатської (0,341), Львівської (0,131) і Вінницької (0,214) областей. Дані показники є свідченням того, що навіть при не високій кількості населення, концентрується потужний природно-рекреаційний потенціал регіону. Найбільші площі рекреаційних земель на 1000 км² Західного регіону, які належать до рекреаційного призначення знаходяться в Закарпатській (12,141) та Івано-Франківській (18,525) областях, а найменші у Львівській області (5,339).

Функціональна структура земель рекреаційного призначення в областях Західного регіону чітко простежується в таблиці 1.5.

Табл.1.5. Функціональна структура земель рекреаційного призначення Західного регіону України.

Адміністративна одиниця	Землі рекреаційного призначення, тис.га	У тому числі							
		природоохоронного		оздоровчого		рекреаційного		історико-культурного	
		тис.га	%	тис.га	%	тис.га	%	тис.га	%
Івано-Франківська	1392,7	245,5	17,6	0,2	0,014	11,6	0,83	0,2	0,014
Вінницька	2005,1	169,7	8,46	11,1	0,554	0,6	0,06	1,1	0,005
Закарпатська	1275,3	146,4	11,4	0,4	0,031	8,5	0,66	0,1	0,008
Чернівецька	809,6	64,7	7,99	-	-	2,6	0,32	0,1	0,007
Хмельницька	2014,4	168,7	8,37	0,3	0,015	3,2	0,15	0,2	0,010
Львівська	2183,1	113,4	5,19	0,5	0,023	1,4	0,06	1,1	0,050
Тернопільська	1382,4	116,5	8,43	0,1	0,007	1,0	0,07	0,1	0,007
Західний	11062,6	1024,9	67,44	12,6	0,64	28,9	2,12	1,8	0,10

регіон					4				1
Україна	60354,8	2779,6	4,61	23,6	0,03 9	105,3	0,17	44,1	0,07 3

Складено за звітами Державного комітету України по земельних ресурсах за 2021 рік.

Якщо дивитись зі сторони капіталовкладень, то провідним ресурсом рекреаційно-туристичного потенціалу будуть землі саме Західного регіону, що становлять 11062,6 тис. га.

На території природоохоронного призначення регіону, а це 67,44% приходить більша частка земель рекреаційного призначення. Закарпатська область (11,4%) та Івано-Франківська (17,6%) виступають лідерами в даному випадку.

Лише невеликий відсоток (0,644%) займають оздоровчі землі Західного регіону. В Вінницькій області зосереджується їх найбільша частка (0,554%). Території західного регіону на 2,12% займають рекреаційні землі. Закарпатська (0,66%) та Івано-Франківська (0,83%) області належать до регіонів з високим відсотком рекреаційних земель.

Землі історико-культурного призначення з найбільшими площами розташовуються у Івано-Франківській (0,014%) та Львівській (0,050%) областях. В загальній кількості по Західному регіону їх кількість становить 0,101%.

Ліси займають чи не найголовніше місце серед земель рекреаційного призначення. В загальній площі лісів, найбільша частка лісів для відпочинку припадає на Вінницьку (2,37%), Закарпатську (1,2%), Івано-Франківська (1,1%), Львівська (1,8%) та Чернівецька (4,9%) області. Найменша частка припадає на Тернопільську (0,1%) і Хмельницьку (0,4%) області.

Формування місць відпочинку напряму залежить від наявності водних ресурсів в тому чи іншому регіоні. Загальна кількість територій у Західному регіоні, яку займають водні ресурси становить 422,6 тис.га. В Вінницькій (85,2 тис.га), Львівській (85,4 тис.га) областях, зосереджена найбільша площа водних ресурсів і в Закарпатській (37,0 тис.га) та Чернівецькій (37,2 тис.га)

областях найменша кількість.

Наявність бальнеологічних ресурсів, до прикладу таких як різні типи мінеральних вод також є характерною ознакою територій Західного регіону. Даний ресурс розповсюджується по всіх областях Західного регіону, але забезпеченість населення ним в кожному регіоні різна.

26 родовищ мінеральних вод затверджено на територіях різних областей Західного регіону: у Закарпатській - 12, у Львівській - 6, у Тернопільській - 2, у Чернівецькій - 2, наразі ж в Івано-Франківській області із затвердженими експлуатаційними запасами, родовищ немає.

Вуглекислі мінеральні води, запаси яких становлять 3407, 4 м³/добу, а це більше половини (57,8%) затверджених запасів Західного Регіону. Борні води (871 м³/добу) займають друге місце танк третьому місці знаходяться сульфідні води (827,5 м³/добу). 665,1 м³/добу затверджених запасів становлять мінеральні води без специфічних компонентів і властивостей та 122,2 м³/добу типу "Нафтуса" - мінеральні води з підвищеним вмістом органічних речовин. На Закарпатську область за абсолютною величиною затверджених експлуатаційних запасів припадає 4368,4 м³/добу (дивитися табл. 4).

У Чернівецькій області експлуатаційні запаси становлять 240,8 м³/добу(0,4% від загальної кількості), а у Львівській 1284,0 м³/добу (2,0% від загальної кількості).

Також, у таблиці 1.6., яку складено за: [1, с 142-147] за розрахунками 2020 року зображено західний регіон, який збагачений високими запасами лікувальних грязей (зображено в додатку А).

Спираючись на проведені розрахунки на основі даних [1], торф'яні грязі Західного регіону складають 2185 тис. м³, що становить 63,4 % всіх запасів родовищ торфових грязей України (3445,1 тис. м³). У Івано-Франківській області знаходиться 596 тис. м³. (17,3%), у Львівській області - 1579 тис. м³. (45,8 %) та Закарпатській 10 тис. м³. (0,3%).

Наразі в лікувальній практиці не використовуються сапропелеві грязі, це пов'язано з відсутністю споживача в місцях розповсюдження пелоїдів і значними витратами на їх добування. Але надалі варто використовувати сапелі не лише в санаторно-курортному, але і в поза курортному грязелікуванні (дивитися табл. 1.7, [1, с. 305-311], яку зображено в додатку Б).

Велика кількість пам'яток історії та архітектури XI - XII та XVII - XIX століть, зокрема комплекс споруд історико-архітектурного значення, не менше впливають на впізнаваність Західного регіону України.

Мережа рекреаційних закладів та готелів, що перебувають на рівні 10,8 % і 22,4 % відповідно у відсотку до загальнодержавного є ще однією складовою рекреаційно-туристичного потенціалу. Частка показника кількості ліжок у санаторно-курортних і оздоровчих закладах Західного регіону зросла із 6,8 % у 2020 р. до 121,7 % - у 2021 р. Даний показник вказує на модернізацію ліжкового фонду санаторно-курортних установ і зростання ефективності їх діяльності.

Західний регіон України має 324 заклади тривалого перебування із загальною кількістю ліжок (місць) у місяць максимального розгортання 546544 одиниць. У Вінницькій області налічувалось - 65 закладів (3835 ліжок), у Івано-Франківській - 36 (3798), у Чернівецькій - 14 (1492), у Тернопільській - 18 (2230), у Львівській - 109 (18263) та у Хмельницькій - 22 (2802).

Серед оздоровчих та санаторно-курортних закладів Західного регіону найбільшу кількість займають санаторії. Майже на 53,9% вони складаються з ліжкового фонду лікувально-оздоровчих закладів. Їхня база у 2020 році оздоровила 3000 тис. осіб, що склало 75,4 % від усіх оздоровлених у закладах лікувально-оздоровчого типу, і лише 10,0 тис. осіб відпочивало і оздоровлювалося у пансіонатах з лікуванням (25,1 %), 23,7 тис. осіб (6,0 %) - у санаторіях-профілакторіях і 3,6 тис. осіб (0,9 %) - у бальнеолікарнях.

За рахунок будівництва нових маломісних із підвищеною комфортністю закладів і реконструкцій санаторіїв-профілакторіїв з

переобладнанням номерів у «люкси» і «напівлюкси» та за рахунок перепрофілювання ряду пансіонатів з лікуванням у санаторіїв відбулися покращення у їх якісних характеристиках. Як наслідок цього зросла кількість оздоровлених людей.

Серед областей Західного регіону кількість оздоровлених практично в усіх санаторно-курортних і оздоровчих закладах зростала (крім Тернопільської та Чернівецької областях) до 2020 року та спадала у період 2020- 2021 роках.

Також у Західному регіоні працює мережа дитячих закладів оздоровлення, які розміщені в усіх областях регіону.

Рекреаційно-туристичний потенціал Західного регіону України наразі представлений 3776 дитячими закладами. Частка таких закладів в Україні зросла на 15,8% (із 6% до 21,8 %) і кількість місць зросла відповідно до цього на 2,3% (із 10% до 12,3%).

За період 2020 - 2021 рр. питома вага областей Західного регіону особливо не змінилась. По кількості таборів лідируючою залишається Івано-Франківська область, на 2-му та 3-му місцях - Львівська і Хмельницька області відповідно, аутсайдером залишається Чернівецька область.

Зростання кількості дитячих закладів із 454 у 2020 р. до 3776 у 2021 р. та їх місткості від 22,7 тис. місць у 2020 році до 24,2 тис. місць у 2021 році призвело до зростання кількості оздоровлених дітей, що відпочивали у цих закладах. При цьому, відбулося не значне скорочення місць приблизно на 12,3 % у 2020 - 2021 рр.

Кількість оздоровлених дітей, які відпочивали у дитячих таборах оздоровлення і відпочинку Західного регіону, збільшилась на 44,4 % - із 89,3 тис. осіб у 2020р. до 409,2 тис. осіб у 2021 р. А максимальне значення даного показника становить 508,7 тис. осіб у 2020 р., мінімальне - 395,9 тис. осіб у 2021р.

Також, не менш успішним напрямком в оздоровчій діяльності є

розвиток туризму та активних форм відпочинку. Першість у Західному регіоні за кількістю готелів та інших місць для короткотермінового проживання першість належить Львівській області, в ній налічується 159 об'єктів даного типу, які можуть одночасно надати відвідувачам області 5 060 номерів. В інших областях Західного регіону налічують лише до 38 готелів з кількістю доступних номерів у них в межах 1118-1165 номерів.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1.

Західний регіон здавна має надзвичайно-великий туристичний потенціал та займає лідерські позиції по кількості туристів.

Наразі найбільше зосередження рекреаційно-туристичного потенціалу, спостерігається на територіях областей Західної України (Закарпатська, Львівська, Івано-Франківська, Чернівецька, Тернопільська, Хмельницька і Вінницька). Від загальнодержавного показника питома частка Західного регіону в сумарному природно-ресурсного потенціалу України становить 22,8 %, 23% з яких припадають на ресурси санаторно-курортного лікування та 77% на ресурси туризму і відпочинку.

РОЗДІЛ 2. ХАРАКТЕРИСТИКА ІНФРАСТРУКТУРИ ЗАХІДНОГО РЕГІОНУ

2.1. Природно-географічні туристичні ресурси Західного регіону

Україна має всі необхідні умови і ресурси для розвитку туристсько-рекреаційного господарства та перетворення його на провідну галузь економіки і важливу частину європейського туристичного ринку. До найважливіших рекреаційних ресурсів України в наш час належать бальнеологічні (мінеральні води, грязі, озокерит), кліматичні, ландшафтні, пляжні, пізнавальні.

Найбільшою бальнеологічною областю України є Карпатський регіон, зокрема Передкарпаття. Тут освоєно понад 200 джерел і свердловин мінеральних вод. Першість у регіоні належить трускавецькій «Нафтусі». Важливим бальнеологічним регіоном є Поділля. Тут розташовано 10 родовищ і 16 ділянок мінеральних вод. Нині у цьому регіоні функціонують такі курорти, як Заліщики (Тернопільська область), Хмільник (Вінницька область) та ін.

До природно-рекреаційного потенціалу Львівщини належать лікувальні мінеральні води, лікувальні грязі, озокерит, кліматичні, водні та лісові ресурси.

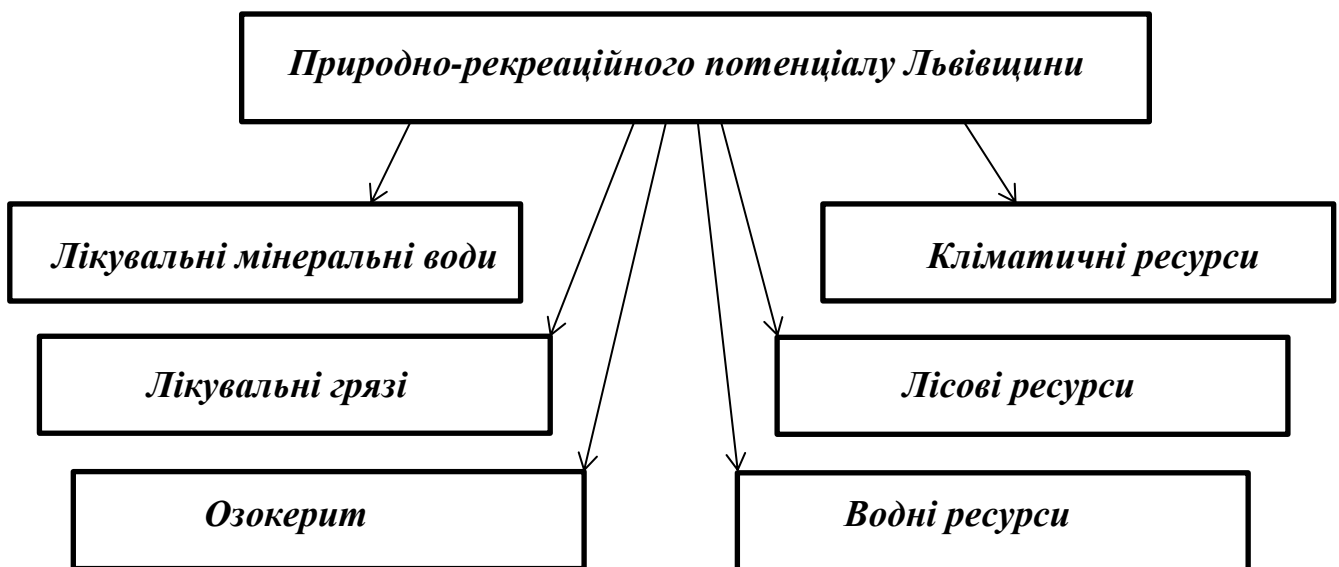

Рис 2. Природно-рекреаційний потенціал Львівщини

Складено за даними [21].

Найціннішими об'єктами природно-заповідного фонду є Національний природний парк «Сколівські Бескиди», Яворівський Національний природний парк, Національний природний парк «Північне Поділля», Державний природний заповідник «Розточчя».

Львівська область займає одне з провідних місць в країні за наявністю лікувально-оздоровчих ресурсів, які представлені 200-ма лікувальними джерелами мінеральних вод 7 типів, лікувальними грязями та найбільшим в Україні родовищем озокериту. На базі цих унікальних ресурсів розвиваються відомі в Україні та за кордоном курорти Трускавець, Східниця, Моршин, Немирів, Великий Любінь, Шкло, де створені умови для профілактики і лікування органів дихання, шлунково-кишкового тракту, нервової та серцево-судинної систем, опорно-рухового апарату .

Львівщина має багату і унікальну природу, яка формує основу для розвитку активних видів туризму. Наявність маршрутів на вершини Пікуй, Парашку, Маківку, Ямельницю, Труханів забезпечує розвиток гірського туризму. Водоспади, ріки, озера забезпечують можливості для водних видів відпочинку, оздоровлення і туризму. Найвідомішими серед них є річки Дністер, Стрий, Західний Буг, Свіча, штучні водойми в околицях Львова та на Яворівщині, а також водоспади Кам'янка, Гуркало, Лазний .

Тернопільська область має значний рівень туристичного потенціалу, оскільки саме на її території містяться значні ландшафтні, історико-культурні, рекреаційні ресурси. необхідні умови для активізації розвитку туристичного потенціалу створюють також вигідне географічне розташування області, багата флора і фауна, проведення різних фестивалів та ярмарок, історична та пізнавальна спадщина та достатня кількість колективних засобів розміщування. крім того, достатньо сприятливий екологічний стан області та відносно невисока концентрація промисловості, теж відіграють не останню роль у розвитку туристичного потенціалу області [5].

Для області характерний значний туристично-рекреаційний потенціал: мережа транспортних сполучень, культурна спадщина, розвинута туристична

індустрія. цей потенціал – конкурентоспроможний, оскільки його складовими є природа, історія, клімат, а також – лікувально-бальнеологічні можливості. тут зосереджені запаси мінеральних вод «Нафтуса» і «Моршинська», синя глина, торфи та лікувальні грязі, що сприяє розвиткові туристичного бізнесу.

У області нараховується більше 100 об'єктів спелеології: печери «кришталева», «озерна», «Млинки», тощо. Печера «оптимістична» вважається найбільшою за своїми розмірами у Європі, а також – найоб'ємнішою у світі серед гіпсових печер. Печера «Кришталева» пристосована для масового туризму, довжина електрифікованого маршруту складає 2800 м.

Нещодавно до числа туристично-обладнаних печер додалася також печера «Вертеба» поблизу с. Більче-золоте. До основних природних об'єктів екскурсійного туризму належать: Кременецькі гори, Товтровий кряж, Дністровський каньйон і карстові печери. Заповідники і заказники Тернопільщини займають приблизно 8,9% території області.

Тут нараховується 419 пам'яток природи, 89 заказників, 18 парків-пам'яток садового мистецтва, 9 дендропарків, 4 заповідні урочища, 3 ботанічні сади, державний природний заповідник «Медобори» і регіональні ландшафтні парки «Зарваниця» і «Загребелля». Флора Тернопільщини налічує чимало реліктових видів, серед яких – осока біла, осока низька, хвощ великий, молочай багатобарвний тощо. деякі рослини занесені до червоної книги України.

Державний природний заповідник «Медобори» знаходиться в межах Гусятинського і Підволочиського районів області, його створено з метою збереження унікальних природних комплексів Подільських Товтр (Медоборів). Товтри – це вузькі горбисті пасма, ізольовані горби, що підіймаються над прилеглою територією на 60-100 м. Заліснена частина товтр (у межах України) відома своїми медоносними рослинами, звідси походить їхня інша назва – Медобори. Ця височина простяглася від селища Підкамінь Львівської області через Тернопільську та Хмельницьку, а також через Молдову – аж до Румунії.

До рукотворних пам'яток природи належить відоме тернопільське озеро, площа якого сягає 400га., розташоване на річці Серет, на місці численних боліт,

які тут знаходилися. Озеро було створене ще у XVI столітті, під час розбудови оборонних споруд міста. У водоймі колись розводили щук, карасів, карпів, сомів та окунів. Однак, на початку XX ст. озеро почало заростати мулом, і було відновлене і розчищене у 50-их роках. Окрасою водойми був великий фонтан, стара конструкція якого затонула у 2003 р., однак у 2007 р. фонтан частково відновили, його функція полягає у тому, щоб створити штучне перемішування води і запобігти замуленню водойми.

У регіоні знаходиться знаменитий Дністровський каньйон, який утворений річкою Дністер і розміщений на межі Тернопільської, Івано-Франківської, Чернівецької та Хмельницької областей. Його загальна довжина дорівнює близько 250км., він вважається найбільшим каньйоном у Європі. У 2008 році завдяки інтернет-опитуванню був визнаний одним із семи природних чудес України. Для Дністровського каньйону характерний своєрідний мікроклімат, у його долинах температура є вищою, ніж на рівнині. Долини рік – лівих притоків Дністра, теж часто каньйоноподібні, тут зустрічаються водоспади, наприклад Русилівський каскад або ж знаменитий Джуринський водоспад біля с. Нирків, найвищий водоспад рівнинної частини України.

Щодо Івано-Франківській області, то в ній є десять курортних місцевостей. Для курортної терапії використовуються кліматичне лікування, мінеральні ванни. Серед курортів — низькогірні Татарів, Яремче і Микуличин Яремчанської міськради, Мислівка і Новий Мізунь Долинського району, Шешори Косівського району та м. Косів, високогірні Ворохта і Яблуниця Яремчанської міськради і бальнео-грязевий передгірний курорт Черче Рогатинського району [6].

Популярні види відпочинку: гірськолижний, пішохідний, водний, курортно-пізнавальний, сільський зелений, велосипедний та кінний туризм, дельта- і парапланеризм, скелелазіння.

Ріки Прут, Черемош швидкоплинні, утворюють каскади і водоспади, що є цінним для водного туризму. Все більшої популярності набувають сплави по річці Дністер.

Карпатський регіон України славиться багатством мінеральних вод. Серед мінеральних джерел Івано-Франківщини найбільш відомим є джерело води «Горянка», аналогічної за дією трускавецькій «Нафтусі», у с. Новий Мізунь Долинського району. Лікувальні властивості джерела «Буркунт» для оздоровлення внутрішніх органів були відомі ще у ХІХ ст. Для лікування опорно-рухового апарату використовуються торфові грязі і мінеральні води курорту Черче. Перспективними для лікування є води курорту Шешори з високим вмістом органічних речовин.

Найпопулярніші туристичні місця краю: Манявський скит (Богородчанський р-н); Гошівський монастир (Долинський р-н); гора Говерла (2061 м, Черногірський хребет); колишня обсерваторія на г. Піп-Іван (2026 м); високогірні озера Несамовите, Бребенескул, Марічейка (Черногірський хребет); національний заповідник «Давній Галич»; залишки Пнівського замку (м. Надвірна); Косівський сувенірний ринок; музеї «Писанка» та народного мистецтва Гуцульщини і Покуття (м. Коломия); музей І. Франка (с. Криворівня Верховинського р-ну); скелі Довбуша (с. Бубнище поряд з м. Болахів); скелі «Писаний камінь» (Верховинський р-н); «сріблясті» водоспади в с. Шешори (Косівський р-н); вузькоколія «Карпатський трамвай» (Долинський, Рожнятівський р-ни); Сокільський хребет (Косівський р-н).

Популярними є водні туристичні маршрути та різні форми командного та активного відпочинку, у тому числі сплави гірськими річками Білий та Чорний Черемоші, Прут, Лімниця. Найкращий час для проходження річок Карпат — кінець квітня — перша декада травня, коли танення снігів є найбільш інтенсивним. Каньйонами рівнинного Дністра на плотах можна проходити з травня до вересня. Наявна база рекреаційних закладів різних форм власності (130 одиниць на 9,2 тисячі місць) дає можливість збільшувати якість лікувально-оздоровлювальних, туристичних, спортивних послуг, у тому числі й для іноземних туристів.

Досить популярною, є Волинська область, яка ласкаво запрошує туристів у Шацький національний парк - унікальний природний комплекс, що включає

23 озера карстового походження. Створений у 1983 році, він займає площу у 328 тис. га. і простягається з півночі на південь на 18 км, з заходу на схід на 25 км. Розташований на вододілі рік Західний Буг та Прип'ять. Селище Шацьк є адміністративним центром національного парку і району на території якого він знаходиться. На захід від Шацька на відстані кількох кілометрів розкривається широкий водний простір перлини парку, найбільшого з природних озер України - Світязя. Глибина його 58,4 метра, довжина - 9,3 км, ширина - 4,8 км. Площа водного дзеркала - 2750 га. Живлять його артезіанські джерела, вода надзвичайно прозора і м'яка. На середині озерного простору розташований острів площею близько 7-ми га. До національного парку входить і озеро Пулемецьке глибиною від 4-х до 20-ти метрів, а також озера Луки та Люцимер. Принадністю озер щороку зачаровуються численні туристи, волиняни і гості нашого краю. На землях парку росте близько 800 видів рослин, серед яких багато рідкісних. В Шацьких озерах водиться понад 30 видів риб. В глухих закутках вікових лісів гніздяться рідкісні чорні лелеки, сірі журавлі, тут мешкають олені, лосі, вовки, дикі кабани, косулі, лисиці, зайці, ондатри. Природою тут створені унікальні умови для відпочинку й оздоровлення. 1968 року на березі озера Світязь споруджено комфортабельну туристичну базу - пансіонат «Шацькі озера», розрахований на 600 місць [4, 16].

У північно-західній частині Чернівецької області на правому березі Дністра знаходиться Заставнівський район. Район розташований у зоні лісостепу, переважаючими ґрунтами є чорноземи. У більшості чорноземні поля чергуються з мальовничими краєвидами і джерельними струмками, які мають лікувальні властивості. Сама Заставна – центр району – не може похвалитися визначними пам'ятками архітектури, хоча поселення на території міста відоме ще з 1589 року. Про те, що люди жили тут здавна, свідчать залишки курганів на захід від центру Заставнівщини. Саме місто славиться своїм уродженцем, відомим майстром історичного живопису Миколою Івасюком.

У лісостеповій зоні Прут-Дністровського межиріччя північно-східної частини області розташований Кельменецький район. На території району

знаходиться 18 пам'яток археології. Туристична інфраструктура Кельменецького району останніми роками почала розвиватися активніше: на березі Дністра вже збудовано декілька туристичних баз.

У південно-західній частині області знаходиться Кіцманщина – один із найстаріших районів у Чернівецькій області. Історія району сягає в сиву давнину. Тут знайдені пам'ятки культури землеробських племен Трипільської культури IV-III тисячоліття до н.е., пам'ятки культури бронзового періоду II тисячоліття до н.е., а також досить поширені пам'ятки ранньозалізного віку. На території с.Мамаївці виявлено 20 археологічних пам'яток. Найдавніший храм Буковини «Вознесінська церква» знаходиться в с.Лужани. У с.Чортория є озеро «Лебедине» – орнітологічний заказник, де живуть благородні птахи – лебеді.

У південно-східній частині Чернівецької області, на лівому березі ріки Прут, у лісовій зоні розташований Новоселицький район, який багатий на мінеральні води. Їх родовища виявлені в селах Щербинці, Черленівка, Драниця, Бояни, Магала. У с. Щербинці є джерело сірководневої води, яка використовується для оздоровлення хворих.

Отже, саме Україна володіє практично невичерпними і найбільшими у світі запасами лікувальних грязей, які складаються з різних за природним утворенням і лікувальною дією відкладів морських заток, боліт і озер. Ці грязі містять воду, мінеральні та органічні речовини.

2.2. Історично-культурні ресурси Західного регіону

До природних історично-культурних ресурсів Хмельниччини належать 69 територій та об'єктів природно-заповідного фонду, в тому числі 8 пам'яток садово-паркового мистецтва (Антонінський, Голозубинецький, Малісвецький, Михайлівський, Новоселицький Полонського району, Новоселицький Старокостянтинівського району, Полонський, Самчиківський парки). В області розташований Національний природний парк "Подільські Товтри". Природною пам'яткою є Смотрицький каньйон у долині р. Смотрич. Відома печера знаходиться в с. Черче.

В області діє 3 природні заповідники (Державний історико-архітектурний заповідник «Кам'янець», Кам'янець-Подільський державний історико-культурний заповідник, Державний історико-культурний заповідник «Самчики»), а також 9 музеїв і 3 відділи. Серед них Меджибізький районний історико-етнографічний музей «Фортеця», Меморіальний музей А. Ахматової (с. Слобідка Шелехівська). Загальна кількість пам'яток археології, історії, архітектури, містобудування та монументального мистецтва на території Хмельницької області становить 2015. На Державному реєстрі перебуває 387 пам'яток архітектури та містобудування.

Важлива частина історико-культурної спадщини зосереджена в місті Кам'янці-Подільському – історичній столиці Поділля. Міський музей у Кам'янці-Подільському був побудований на межі XI-XII століть і налічує понад 100 пам'яток. Місто мало магдебурзьке право і приваблювало багато переселенців із земель Росії, Польщі та Вірменії.

Львівщина володіє значним культурним потенціалом. Зокрема, на Львівщині налічується п'ята частина об'єктів архітектурної спадщини України. На державному обліку перебуває 8440 пам'яток архітектури, історії та археології, з них 816 пам'яток національного значення.

Значну історичну та туристичну цінність мають Державний історико-архітектурний заповідник у Львові, Державний історико-архітектурний заповідник у Жовкві, Державний історико-культурний заповідник «Тустань» в

Уричі, Державний історико-культурний заповідник в Белзі, Державний історико-культурний заповідник «Личаківський цвинтар» у Львові, Державний історико-культурний заповідник «Нагуєвичі», Музей-заповідник «Золочівський замок», Державний музей-заповідник «Олеський замок» .

Львівщина багата на музеї, яких в області налічується понад півтори сотні. Давні традиції на Львівщині мають театральне та музичне мистецтво. Тут створено в XIX ст. перший в Україні постійно діючий театр, першу музичну академію, перший український професійний театр. В області діють 10 театрів, серед яких Львівський оперний театр – один з найкрасивіших у Європі.

Львівщина входить до областей України з найбільшою кількістю замків. За дослідженнями науковців тут з давньоруських часів до XVIII ст. було зведено близько дев'яти десятків мурованих оборонних пам'яток, значну частину яких складала замки. В області налічується 10 замків: Бродівський, Добромільський(руїни), Жовківський, Золочівський, Львівський(руїни), Олеський, Свірзький, Старосільський, Підгорецький та Поморянський.

Львівщина – найбагатша храмами область України. На її території розташовано 1235 культових споруд, серед яких 999 споруд – пам'ятки архітектури, з них 398 – національного значення, 601 – місцевого значення. Особливе місце в культурній спадщині області займають пам'ятки дерев'яної сакральної архітектури, яких понад 600 об'єктів. 4 дерев'яних храми Львівщини включено до Списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО: церква св. Юрія XVI-XVII ст. у Дрогобичі, Собор Пресвятої Богородиці 1838 р. у Маткові Турківського району, церква Зіслання св. Духа 1502 р. у Потеличі Жовківського району, церква Святої Трійці 1702 р. у Жовкві .

Таблиця 2.1. Культові споруди Львівщини

<i>Культові споруди Львівщини</i>	
Тип споруди	Кількість споруд
Пам'ятки архітектури:	<i>Всього 999</i>

• Національного призначення;	398
• Місцевого значення.	601

Складено за даними [13].

Розвитку етнотуризму на Львівщині сприяє дбайливе збереження духовної спадщини, звичаїв, легенд, народних ремесел та фольклору. Впродовж віків виробни галицьких майстрів славилися на весь світ. До сьогодні збереглися народні умільці, які від батька до сина передають своє ремесло. Тут зосереджені осередки ткацтва, вишивки, гаварецької кераміки.

До архітектурних пам'яток Тернопільщини належать замки XIV–XVII ст., православні і католицькі храми, унікальні сакральні дерев'яні споруди, ратуші, палаци, старовинні кам'яниці тощо. хоча на Тернопільщині збереглося найбільше в Україні замків, проте практично всі перебувають на різній стадії руйнування. одним із небагатьох винятків є збаразький замок. він розташований на княжій горі, біля центру старого збаража. Першу кам'яну фортецю тут заклав князь Дмитро Корибут. цю споруду двічі руйнували татарські орди, згодом замок був відновлений за проектом італійського архітектора під керівництвом інженера Андре Дель Аква. Першопочатково перебуваючи у не кращому стані, порівняно з іншими замками, він був фахово відреставрований, і на сьогодні перетворився у першокласний музей та туристичний комплекс.

Також було розпочато підйом з руїн Бережанського замку (споруда збережена на 60-70%), проте через брак коштів роботи ідуть дуже повільно. на території функціонує невеличкий музей. частково відновлено замок у Скалаті. найбільш мальовничі замки знаходяться у селі Язлівець – Язловецький, Кременецький, Сидорівський, Тербовлянський замки [3].

В обласному центрі збереглася також основна будівля старого замку. тернопільський замок, зведений на лівому березі річки Серет з метою охорони

південно-східних кордонів речі Посполитої від нападів кримських татар, є символом Тернополя і вважається його найдавнішою будівлею. кременецький замок – старовинна фортеця, від якої залишилися лише руїни після того, коли у 1648 р. зағони козацького полковника Максима кривоноса майже зрівняли фортецю з землею. дивом уцілили залишки Надворотової вежі з готичним арочним проїздом, башта над новим будинком і шматки стін. найзначніші твердині області об'єднані у національний заповідник «замки Тернопілля».

До видатних сакральних пам'яток відносяться: домініканський костел у Тернополі (XVII ст.); костел Різдва Богородиці (XVII ст.) вірменський костел (XVIII ст.) та собор святої трійці (XVIII ст.), які знаходяться у Бережанах; оборонна Успенська церква у Збаражі (XVII ст.), а також – комплекс монастиря бернардинів (XVII ст.). Вражає незвичними бароковими формами костел Пресвятої трійці у Микулинцях. Цей храм був відреставрований храм і, по суті, унікальним для даної місцевості.

На території області знаходяться храми східного обряду, найвидатнішими з яких є: монастирська Василіянська церква Преображення господнього у с.Підгора біля Тербовлі, церква Воздвиження чесного хреста в обласному центрі, яка розташована біля Ставу, спасо-Преображенська церква у селі Залужжя біля Збаража, свято-Миколаївська церква у Бучачі, Успенська церква у Підгайцях та інші. також тут розташовані три костели в готичному стилі: костел Успіня діви Марії у селі Біще, костел Пресвятої трійці у селі Підгайці, костел св. Антонія у селищі залізці та колишні оборонні храми, які знаходяться у руїнах.

Івано-Франківщина має велику культурно-історичну спадщину. Такі давні і цінні пам'ятки, як церква Пантелеймона під Галичем (XII ст.), Манявський скит (XVII ст.), дерев'яні гуцульські і бойківські храми, відомі за межами країни.

Серед архітектурної спадщини Вінницького краю особливий інтерес для туристів становлять замкові комплекси 16-17 ст. У Буші, Барі, Озаринцях, Муровних Курилівцях, Селищах, Хмільнику та Івано багато палаців, церков,

костелів XVII-XIX ст., що збереглися у 22 районах, Вінниці та містах Могилів-Подільський. Також є старі синагоги, такі як Шаргород.

Національний історико-культурний заповідник «Буша» в районі Янгпир, скельний храм в селі дуже привабливий для туристів. Лядова Могилів-Подільського району, пам'ятка архітектури 18 ст. Палац Потоцьких у Тульчині та багато інших цікавих місць, які можна побачити, відвідавши міста та села району.

У 2007 році Вінницька обласна рада започаткувала конкурс «Сім чудес Вінниччини». Сорок вісім різноманітних пам'яток району було подано на розгляд журі, з якого було обрано найкращі. Тоді ж буде запущено номінацію «Перлина Боделії» та додано 21 нову мальовничу точку – духовні святині, палацово-паркові комплекси, меморіальні зали.

На правому березі річки Прут знаходиться чудове невеличке містечко Герца із затишними вулицями та стародавніми будівлями, працьовитими та гарними людьми. На півдні Герцаївський район межує з Румунією і тому не випадково, що 91,5% населення району – румуни. Район славиться стародавніми церквами, а також Банченським Святовознесенським чоловічим монастирем, який був побудований у 1993 році.

У південній частині області площею в 686 км² розташований Глибоцький район, який насичений пам'ятками дерев'яної архітектури. Тут зосереджені найбільш давні храми хатнього типу. До туристичних ресурсів Глибоччини належать заповідний комплекс «Дуб Штефана Великого» у с.Валя-Кузьмина, Лісове озеро в Глибоці, Червонодібровська Січ, приватні заклади відпочинку. Також у районі знаходиться найвищий пагорб – Кирилівський горб, розташований на південному заході від с.Кам'янка. Висота його становить 478 м над рівнем моря.

У чарівному куточку в східній частині Чернівецької області розташований Сокирянський район, який приваблює, перш за все, чудовими краєвидами, дністрянськими крутосхилами, зеленими лісовими масивами, буйним весняним цвітінням і щедрістю осінніх садів. Районний центр – місто

Сокиряни лежить у долині маленької річечки Сокирянки, яка впадає в Дністер – гордість і окрасу краю. На пагорбах Дністра серед мальовничих скель у нерукотворних печерах розташувався один з декількох на території України печерних монастирів – Свято-Миколаївський (заснований у XI – XII столітті).

2.3. Інфраструктурні туристичні ресурси Західного регіону

Важливе значення для розвитку як міжнародного, так і внутрішнього туризму мають туристичні ресурси, які є основною метою подорожей. Західний регіон України володіє багатими природно-кліматичними, культурно-історичними та національно-етнографічними ресурсами, які створюють передумови для розвитку багатьох видів туризму, що дає можливість виходу на туристичний ринок з привабливими туристичними пропозиціями.

Аналіз розподілу туристів за метою поїздки показує, що найчастіше туристи відвідують Львівщину з метою відпочинку (57,7%) та лікування (40,8%). Частка спортивного, спеціалізованого туризму наразі є не значною, хоч і має тенденцію до зростання.

Львівщина пропонує достатню кількість колективних засобів розміщення (КЗР) – готелі, мотелі, хостели, санаторії. Протягом 2011-2016 років спостерігається тенденція до незначного, але все-таки зростання кількості КЗР і за підсумками 2022 року становить 343 одиниці, що на 8% більше відносно 2021 р. Впродовж аналізованого періоду кількість готелів зросла на 40%, а мотелів – на 86%. З 2022 року з'являється новий тип КЗР – хостели. Проте зменшується чисельність спеціалізованих засобів розміщування – санаторіїв, пансіонатів баз відпочинку, темпи зниження складають 37 % протягом 2011-2016 рр.

Аналіз розподілу КЗР за містами та районами області свідчить про те, що найбільше їх розміщено у м. Львові (23,6%) та м. Трускавці (15,2%).

У Тернопільській області нараховується 18 санаторно-курортних закладів, з яких – 10 санаторіїв, 5 санаторіїв-профілакторіїв, 3 бази та інших відпочинкових зон. до найвідоміших санаторіїв належать: офтальмологічний санаторій «Барвінок» (Зборівський район, неподалік м. Почаїв), бальнеологічний – «Збруч» (розташований в санаторії «Медобори», серед лісового масиву на межі Тернопільської та Хмельницької областей), а також – бальнеологічний, грязьовий – «Медобори» (знаходиться на відстані 20 км від Тернополя, на 16 га мальовничих Подільських Товтр) [4]. У санаторії

«Барвінок», крім лікування офтальмологічних захворювань, займаються лікуванням органів дихання, опорно-рухового апарату та нервової системи, а також тут практикується кліматотерапія і лікувальний масаж. у санаторії «Збруч» лікують захворювання нирок, сечостатевої, ендокринної, дихальної систем, лікувальний заклад створений на базі Новозбручанського джерела мінеральних вод. санаторій «Медобори» займається відновленням здоров'я після перенесених інфарктів, цереброваскулярних порушень, лікують захворювання серцево-судинної системи та органів травлення, допомагають при патології розвитку вагітності тощо.

Використанню рекреаційного потенціалу тернопільської області сприяють об'єкти інфраструктури і сфери обслуговування. високий рівень обслуговування забезпечують кваліфіковані спеціалісти із туристичної та готельно-ресторанної справи, які випускають місцеві заклади освіти.

У галузі туризму сьогодні працює 46 ліцензованих суб'єктів підприємницької діяльності, 13 туроператорів, 33 турагенти. готельне господарство Тернопільщини представлене 66 готелями. вони розміщені на території області нерівномірно. Більшість сконцентровано у Тернополі або поблизу обласного центру, а також у містах Заліщики, Чортків, Кам'янець-Подільський, Кременець.

Таб.2.2. Інфраструктурні туристичні ресурси Західного регіону

Інфраструктурні туристичні ресурси Західного регіону	
<i>Регіон</i>	<i>Вид ресурсу</i>
Львівська обл.	КЗР - готелі, хостели, санаторії.
Тернопільська обл.	18 санаторно-курортних закладів: <ul style="list-style-type: none"> ● 10 санаторіїв; ● 5 санаторіїв-профілакторіїв; ● 3 бази відпочинку.
Івано-Франківська обл.	Понад 30 курортних закладів

Волинська обл.	<ul style="list-style-type: none"> ● КЗР - санаторії, пансіонати, готелі, музеї; ● природний національний парк, гірськолижний курорт.
----------------	---

Складено за даними [21].

В Івано-Франківській області функціонує понад 30 курортів у с. Поляниця (гірськолижний курорт «Буковель»), с. Яблуниця, м. Косів, селищі Верховина, с. Вишків, селищі Ворохта.

В області є сучасні міжнародного рівня туристично-рекреаційні заклади, зокрема готелі «Аускопрут», «Надія» в м. Івано-Франківську, відпочинковий комплекс «Синьогора» в с. Гута Богородчанського району, готель «Князь Олег» в м. Долина, готель «Писанка» в м. Коломия, туристичні комплекси «Байка», «Легенда Карпат» у м. Косів, готель «Маливо» у Надвірнянському районі, база відпочинку «Карпати» в м. Яремче та ін.

Все більш популярним стає сільський зелений туризм. Сьогодні 638 сільських господарів приймають туристів у своїх садибах. Туристів приваблює у них зручна система поселення, сучасне обладнання приватних пансіонатів, близькість до природи, співвідношення «ціна» — «якість послуг», гостинність та домашня атмосфера при організації відпочинку, а окрім того, чудові страви національної кухні. Найпопулярнішими є Косівщина, Верховинщина, Яремчанщина та Рожнятівщина.

Дані про Волинську область, культурні та рекреаційні об'єкти на її території, екскурсійні маршрути, транспорт і зв'язок для туристів та бази їх

розміщення (санаторії, пансіонати, готелі) та багато іншої корисної як для туристів, так і для місцевих мешканців, інформації. Зокрема, на сторінках даного сайту Центр туризму, спорту та екскурсій управління освіти Волинської обласної держадміністрації пропонує туристам більш як 17 одноденних екскурсійних маршрутів, зокрема в с. Рокині (Музей історії с/г Волині, музей просто неба), с. Колодяжне (Музей-садиба Лесі Українки), м. Берестечко (музей-заповідник «Поле Берестецької битви»), м. Дубно (Дубенський замок, Тараканівський форт), м. Почаїв (джерело св. Анни, Почаївська Лавра), смт. Шацьк (Шацький природний національний парк, екологічні стежки «Лісова пісня», «Світязянка», Музей фауни і флори в м. Шацьку) та інші [3].

Гірськолижний комплекс «Мигово», що знаходиться в селі Мигово на Буковині, потрапив у 2018 році в ТОП-10 місць найкращих для катання на лижах. Буковинський гірськолижний комплекс розташований неподалік урочища Солонець, відомого родовищами мінеральних вод. Мальовниче розташування в гірській долині поєднується з близькістю до Чернівців – усього 60 км від обласного центру. На схилах гори Мала Кічера розташовані 2 спуски довжиною 1100 і 1300 м, що обслуговуються двома бугельними підйомниками довжиною 1000 та 600 м. Оплата здійснюється за принципом «електронного гаманця» , що в поєднанні з чотирма турнікетами системи SKI PASS забезпечує практично відсутність черг. Снігові гармати забезпечують безперервне снігове покриття з грудня до кінця березня. Перевагою комплексу є компактність розташування готелів, трас і об'єктів харчування.

Отже, можна сказати, що Західний регіон є невід'ємною частиною туристичної діяльності в Україні, який стрімко розвивається та набирає величезної популярності не тільки в нашій країні, а й закордоном.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2.

Західний регіон України володіє багатими природно-кліматичними, культурно-історичними та національно-етнографічними ресурсами, які створюють передумови для розвитку багатьох видів туризму, що дає

можливість для процвітання будь-якої туристичної галузі та економіки країни вцілому. Зокрема, на території України знаходиться майже 170 тисяч пам'яток, 65 історико-культурних заповідників, 8 культурних об'єктів Світової спадщини ЮНЕСКО (більша частка яких знаходиться на західній частині України).

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В ЗАХІДНИХ ОБЛАСТЯХ УКРАЇНИ

3.1. Динаміка та стан туристичних потоків в західній Україні

Аналізуючи туристичний потік протягом 2019–2022 років, спостерігається тенденція до зростання до 2020 включно, проте пандемія коронавірусу внесла дуже великі зміни, особливо для туристичної галузі, а починаючи з 24 лютого 2022 року, коли росія розпочала криваву війну з Україною, туризм фактично зупинився.

За даними Державної служби статистики у 2019 році західні області України відвідало 13,3 млн. осіб у 2020 році 14,4 млн. туристів, тобто кількість іноземних туристів виросла на 6,0 % порівняно з минулим роком, у 2021 році цей показник становив 14,2 млн. іноземних туристів, показник зменшився на 1,7% порівняно з минулим роком.

За підрахунками Всесвітньої туристичної організації (UNWTO), через пандемію кількість міжнародних подорожей у 2020 році скоротилася на 74% в річному обчисленні або на 1 млрд. В Україні ринок упав ще більше – на 88%.

Ця тенденція зберігається: у 2021 році кількість туристів, які приїхали в Україну, зменшилася на 9% і становила трохи більше 3 млн проти 13,7 млн у 2019 році.

А у 2022 році через повномасштабне вторгнення Росії в Україну сума туристичного збору становила 178,9 млн грн, що на 24% менше, ніж у 2021 році.

Проте, західні регіони України стали лідерами за сумою туристичного збору у 2022 році стала Львівщина — 41,4 млн грн, що на 79% більше, ніж у 2021 році. Закарпаття-19,4 млн грн, Івано-Франківська — 17,9 млн грн і Черкащина 12,5 млн грн.

До 2021 року потоки виїзного туризму стабільно збільшуються. У 2019 році закордон виїхало 24,7 млн. громадян, у 2020 цей показник збільшився до 26,4 млн., тобто порівняно з минулим роком зріс на 7,2 %, у 2021 році показник

продовжує рости і становить 27,8 млн., в порівнянні з минулим роком збільшився на 5,2%. Прослідкувати ці дані можна на рис 3.

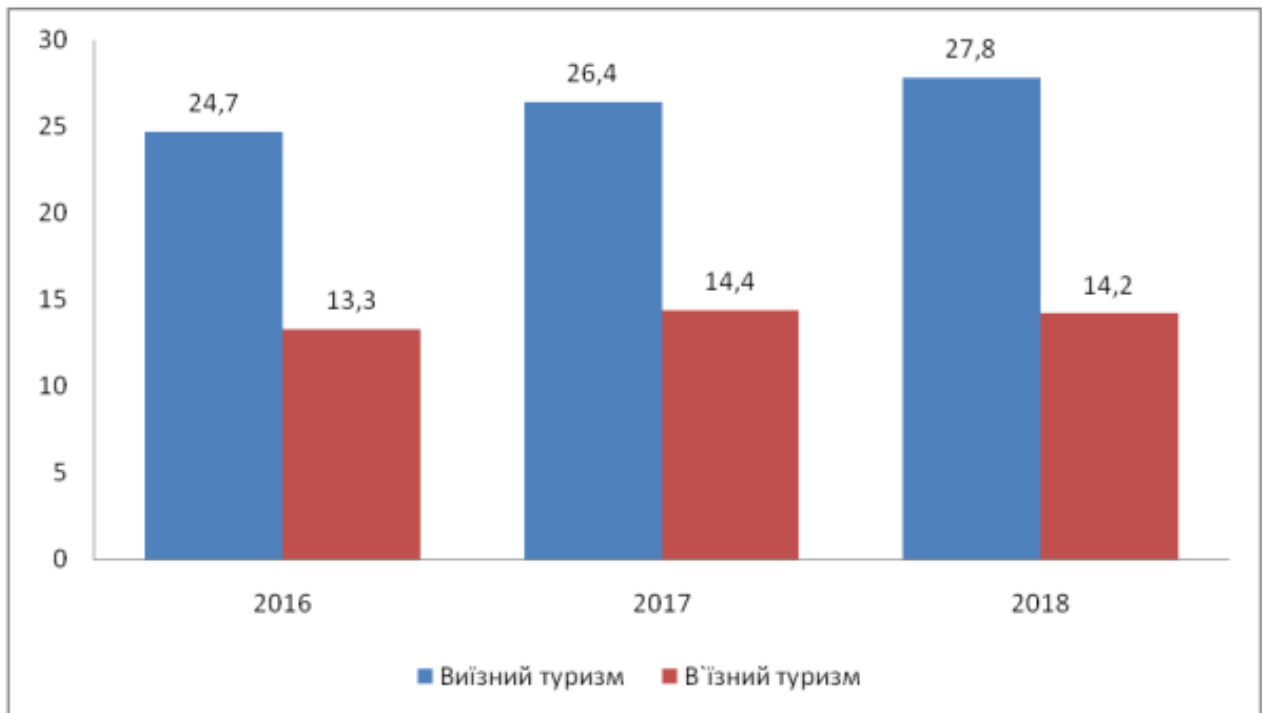

Рис 3. Туристичні потоки 2010-2021 рік

Діаграма побудована на основі даних з джерела [29]. Двадцятку країн, громадяни яких найчастіше відвідують західну Україну протягом 2019-2021 років зображено на рис 3.2. (Зображено в додатку В).

Діаграма побудована на основі офіційних даних Державної прикордонної служби України за 2019-2021 роки [29].

Найбільше відвідувань протягом 2019-2021 років було з Молдови в середньому 4,5 млн. туристів щорічно, Польщі(1,144 млн.),Угорщини (11 млн.),Румунії (750 тис.). У двадцятку країн, які найчастіше відвідували Україну протягом 2016-2018 років входять також: Ізраїль в середньому 300 тисяч туристів щорічно, Словаччина (350 тис.),Туреччина(250 тис.), Німеччина(200 тис.), США(150 тис.),Великобританія (100 тис.), Італія (90 тис.),Азербайджан (90 тис.),Литва (80 тис.), Чехія (70 тис.),Франція (60 тис.), Болгарія (45 тис.), Грузія (45 тис.), Казахстан (43 тис.). Громадяни прикордонних країн становили 83% в'їзних потоків.

Проте, у 2021 кількість туристів з прикордонних країн зменшилась, натомість зросли відвідування з Великобританії на 47,3%,Литви на 23,4%,

Ізраїлю на 21,7%, США на 19,7 %, Чехії на 16,0%, Італії на 15,4%, Німеччини на 13,3%, Франції на 9,2%, Болгарії на 7,9%.

Українці ж найчастіше відвідують прикордонні країни: Польщу, Угорщину, Молдову, Румунію, Словаччину. Двадцятку країн, які найчастіше відвідують українці.

У 2021 році 81,3% українців подорожували до прикордонних країн, До Польщі протягом 2019-2021 року виїжджало в середньому 10 мільйонів громадян щорічно, Угорщини (3,100млн.), Молдови(1,600млн.), Білорусі(1,100млн.), Румунії(1,100млн.), Туреччини(1,700млн.), Єгипту(900тис.), Словаччини(850тис.), Німеччини (500 тис.), Італії(250 тис.), ОАЕ(170 тис.), Ізраїлю(150тис.), Австрії(130 тис.), Іспанії(130 тис.), Греції (125 тис.), Франції(115тис.), Грузії(110 тис.), Чехії(175 тис.), Кіпру(67 тис.).

Проаналізуємо туристичні потоки західних областей України. За даними державної служби статистики західних областей у 2018 році кількість туристів, обслугованих туроператорами та турагентами – усього становила 6668 людей, з них 55 іноземних туристів, 4970 громадян України, які виїжджали за кордон, та 1643 внутрішніх туристів.

У 2016 році загальна кількість туристів обслуговуваних тур агентами та туроператорами збільшується до 7536, з них 5601 – громадяни України, які виїжджали за кордон, та 1935 внутрішніх туристів.

У 2020 році загальна кількість туристів, яких обслуговували туристичні агенції області продовжує рости і становить 9558, з них – 7526 громадян України, які виїхали за кордон, та 2032 внутрішніх туристів.

Дані можна прослідкувати на рис 4. діаграма побудована на основі даних Державної служби статистики західної України [29].

Рис. 4. Туристичні потоки західної України за 2018-2020 роки за даними Державної служби статистики

3.2. Аналіз основних чинників розвитку та прогнозування розвитку туризму

Значну кількість досліджень присвячено питанню визначення основних проблем розвитку туристичної індустрії України. Зокрема, це було висвітлено у публікаціях Бутко[7], Карачина Н. [18], де розбирається розвиток туристичної індустрії України в контексті світової інтеграції.

Отож, виділимо основні проблеми розвитку індустрії туризму України на основі аналізу цих публікацій:

- економічна і політична ситуація у країні: анексія Кримського півострову, війна на Сході України;
- неефективність державної політики в сфері туризму, відсутність фінансування галузі;
- несприйняття України, як перспективного туристичного напрямку на міжнародному ринку туристичних послуг, мала кількість реклами українських туристичних центрів за кордоном; обмежений асортимент туристичних послуг;
- несплановане освоєння та фінансування перспективних туристичних територій, відсутність новітніх проектів в сфері туризму;
- низько розвинена інфраструктура (поганий стан доріг, вокзалів, транспортних засобів, застаріла матеріально-технічна база закладів розміщення туристів);
- низька кваліфікація фахівців сфери туризму, невідповідність рівня обслуговування європейським стандартам;
- у музеях України зберігається надзвичайно велика кількість пам'яток історії, культури, археології, але самі музеї мають низьку конкурентоспроможність на міжнародному ринку, це спричинено застарілою матеріально-технічною базою, недостатністю державного фінансування;
- неповне використання родовищ мінеральних та термальних вод у лікувально-оздоровчих цілях, продаж перспективних земельних ділянок під забудову;

- недотримання правил охорони навколишнього середовища, погана екологічна ситуація спричинена викидами в морську акваторію, забрудненнями скидами транспорту;

- високий рівень оподаткування на малий та середній бізнес в тому числі і на туристичну сферу;

- недостатня реалізація наявного рекреаційного та історико-культурного потенціалу занедбаний та напівзруйнований стан пам'яток культури, історії, археології і тд.

Отже, на шляху реалізації туристичного потенціалу України є певні економічні, соціальні, екологічні та інші чинники.

Фактори, які здійснюють вплив на розвиток туристичної сфери в Україні описані у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1. Фактори, які здійснюють вплив на розвиток туризму та туристичний ринок України

Позитивні фактори	Негативні фактори
Потужна база туристичних ресурсів.	Неповне використання наявних туристичних ресурсів: природних, культурно-історичних.
Зміцнення позицій України на міжнародному туристичному ринку.	Відсутність чіткої стратегії розвитку сфери туризму та чіткого її регулювання.
Представлення України у світі, як демократичної європейської країни.	Недостатньо розвинена інфраструктура та транспортна система
Наявність фахівців сфери туризму.	Відсутність комплексної стратегії розвитку туризму
Наявність великої кількості туристичних атракцій для інвестування	Неефективний менеджмент

Розвиток комунікацій	Недостатня представленість країни відсутність позитивного іміджу країни, як перспективного туристичного напрямку.
Позитивна екологічна ситуація більшої частини країни, що сприятиме розвитку зеленого туризму.	Пошкодження, занедбання чи навіть знищення туристичних об'єктів та культурної спадщини України

Питання проблем туристичної індустрії України є актуальними, так як у багатьох країнах світу завдяки цій сфері здійснюються значні валютні надходження до бюджету, створюють нові робочі місця, та в цілому покращується економічна ситуація у країні.

Україна має всі ресурси для розвитку внутрішнього та міжнародного туризму це спричинено наявністю потужного туристично-рекреаційного потенціалу, великої кількості культурних та історичних пам'яток.

В Україні на ринку туристичних послуг присутні туристичні фірми з таких країн як: Туреччина, Єгипет, Чехія. Ці фірми підтримуються урядами своїх держав, а окремі одержують пряму підтримку з бюджету.

В Україні немає такої практики. Великою проблемою є інфраструктура. Це стосується як і застарілих закладів розміщення так і стану доріг у нашій країні, транспортного обслуговування тощо.

В Україні дуже низький рівень інвестиційної привабливості, через це майже не будуються нові готелі, не реалізуються нові перспективні проекти. На міжнародних ринках вкладення у сферу туризму є дуже вигідними, там мають довготривалу перспективу.

Об'єкти культурно-історичної спадщини перебувають не в належному стані. З загальної кількості замків, лише 75 можна використати в туристичних цілях. Під охорони держави взято 200 фортифікаційних споруд чиїх руїн. Наявність цих споруд є дуже важливою для розвитку в Україні замкового туризму. [23].

Проблемою є також недостатнє фінансування музеїв, так як 85% з загального фінансування йде на оплату праці, 15% - на оплату комунальних послуг, тоді як у країнах ЄС на оплату праці виділяють лише 5-10% з загального обсягу виплат. Наслідком цього є те, що матеріально-технічна база музеїв є застарілою та практично не оновлюється. У країнах ЄС музеї є важливою складовою туризму, новітня матеріально-технічна база, наявність експозиційних площ, використання інновацій, реконструкція пам'яток історії, архітектури. Всі ці фактори сприяють високій популярності іноземних музеїв серед туристів, та суттєвим надходженням до державних бюджетів [42].

На 40% завантажені санаторно-курортні заклади, це спричиняє відсутність оновлення фондів, які б відповідали європейським вимогам та стандартам. Заповідні території, екосистеми терплять надмірні антропогенні навантаження, в результаті чого значна їх частина втратила своє функціональне призначення. Санаторно-курортне лікування, організований відпочинок та туризм в Україні [45].

Можна зробити висновок, що туристична індустрія має численні накопичені проблеми, які ускладнюють її функціонування, необхідно виокремити найбільш гострі з них та направити державну політику на їх вирішення.

3.3. Шляхи збільшення туристичних потоків туризму в Україні

Україна завдяки ефективному використанню свого культурно-історичного та природного потенціалу може створити конкурентоспроможний туристичний продукт на ринку. Однак, спочатку потрібно завершити завдані збитки після коронавірусу та завершити якнайшвидше війну, щоб скоріше відновити всі завдані збитки країною-терористом.

Зараз Україна не має змоги розвивати в'їзний туризм, через повномасштабну війну, але наразі досить активно розвивається внутрішній туризм, особливо в Західній частині країни.

В ході дослідження було розроблено наступні заходи, які спрямовані на стимулювання розвитку туризму в Україні.

1. Забезпечення сталого розвитку інфраструктури туристичного бізнесу:

- технічна модернізація туристського комплексу і пасажирського транспорту (будівництво та модернізація мережі готелів і ресторанів; розвиток туристично-транспортних маршрутів);

- покращення якості доріг і дорожнього сервісу для автотуристів; підвищення безпеки перебування іноземних туристів в регіоні; створення порталів і сайтів Інтернету, мультимедійних дисків по туристських маршрутах, культурно-історичних центрів, природним ландшафтам, заповідникам і т.д.);

- будівництво аеропорту міжнародного значення;

- покращення якості туристичних послуг, обслуговування та розширення їх асортименту;

- застосування новітніх методів обслуговування, програмних засобів та ін.;

- створення системи підготовки та підвищення кваліфікації кадрів, працюючих в індустрії туризму;

- реконструкція культурно-історичних пам'яток, багато з яких знаходиться у напівзруйнованому стані;

- підвищення транспортної доступності туристських об'єктів.

2. Підвищення результативності державної діяльності в сфері туризму:

- вдосконалення політики оподаткування у сфері туризму, обчислювальної бази оподаткування, розділення видів податків за видами туризму, мінімізація податкового тиску на туристичні підприємства;

- державні інвестиції у реконструкцію пам'яток культури та історії; - покращення законодавчої бази (закріплення переліку повноважень і функцій органів державної влади; місцевого самоврядування з розвитку туризму; закріплення правил, що регулюють діяльність учасників туристичного ринку, споживачів туристичних послуг, ресурсної політики в сфері туризму: порядок водокористування, лісокористування, використання земель рекреаційного призначення, особливо охоронюваних природних територій, земель історико-культурного призначення і т. д.);

- інвестиційна політика;

3. Залучення інвесторів і партнерів:

- залучення приватного капіталу;

- залучення бюджетних коштів у реконструкцію та будівництво нових туристичних об'єктів, реалізація проектів інвестицій;

- заснування нового ринку туристичних послуг на основі розвитку здорової конкуренції і організації корпоративних зв'язків між суб'єктами туристичної діяльності;

- застосування системи пільгового кредитування для будівництва та реконструкції об'єктів туристичної індустрії;

- підтримка малого та середнього бізнесу в сфері туризму та суміжних галузях, створення нових робочих місць в сфері туризму і сполучених галузях в регіоні.

4. Створення і просування бренду України на світовому ринку:

- проведення активної видавничо-інформаційної, рекламної діяльності, спрямованої на формування іміджу України як сприятливої для туризму території;

- активна участь у міжнародних виставках і ярмарках;

Україні потрібно перейняти досвід управління сферою туризму у європейських країн, держава активно інвестує у сферу туризму наступним чином:

- зниження цін інвестицій у туристичні проекти, що включає позики за вигідними відсотковими ставками (уряд повертає різницю між фіксованою відсотковою ставкою й ринкової)

- продаж та оренда території або інфраструктури за цінами нижче ринкових, податкові пільги, захист від подвійного оподаткування за допомогою укладання угод з іншими країнами, зниження мита, залучення іноземних інвесторів шляхом надання гарантій на інвестиції, контроль за доцільним використанням коштів.

- контроль держави за захистом ландшафтів, унікальних природних ресурсів, заборона перепродажу землі, закон про захист культурно-історичної спадщини та належний контроль.

Зарубіжні інвестиції в туристичну сферу надходять і з приватного бізнесу і з міжнародних організацій. Міжнародний банк реконструкції й розвитку - МБРР є основним іноземним кредитором, який забезпечує нормальний життєвий рівень в країнах, які розвиваються, з допомогою довгострокового інвестування розвитку інфраструктури цих країн та окремих туристичних проектів.

Розмір державних інвестицій у туризм залежить від ролі цього сектора для економіки країни, а іноземні вкладення - від гарантій, які надає уряд країни по кредитах, від іміджу країни на міжнародному туристичному ринку та від грамотності бізнес-планів, складених урядом країни для одержання фінансових ресурсів.

Ризик вкладень туристичну сферу Україну є дуже високим, через нестабільну політичну та економічну ситуацію, тому рівень іноземних інвестицій в нашій країні дуже низький.

Наприклад, у Бразилії держава за 4 роки інвестувала у сферу туризму 8 мільярдів доларів, зокрема, у реконструкцію пам'яток культури, історії,

оновлення інфраструктури, в результаті цієї діяльності Бразилія стала привабливою для інвесторів, приватні інвестиції за 1 рік склали 6 мільярдів доларів, доходи від туризму - 31,9 мільярдів доларів. Зазвичай приватний сектор інвестує у малі проекти (розвиток закладів проживання та харчування), в той час як держава повинна вкладати у масштабні проекти, такі як будівництво, розвиток транспортної системи, створення нових рекреаційних зон, реконструкція пам'яток культури та історії. Можна розвивати державно-приватне партнерство, вкладаючи приватні інвестиції у масштабні проекти.

Розробка перерахованих вище програм дасть можливість розвитку конкурентоспроможності туристичної індустрії України, поліпшенню соціально-економічних результатів (податкових надходжень в бюджет, зростанню рівня життя населення за рахунок зростання зайнятості, підвищенню культурного рівня та патріотичного виховання населення збереження для майбутніх поколінь історико-культурної спадщини та екології).

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3.

Туристична галузь в західній Україні має значний потенціал – чудове географічне положення в центрі Європи, але для успішного ведення туристичного бізнесу першочергово потрібно налагодити інфраструктуру. Місцевим органам необхідно направляти вектор своєї діяльності на пошук інвесторів та реставрувати готельні, курортні підприємства, санаторні, які б відповідали міжнародним стандартам. Також, проаналізувавши туристичні потоки західних областей України за 2019-2022 роки, можна сказати, що якби не пандемія коронавірусу та війна на території нашої країни, що привело до занепаду туризму, Україна мала б всі шанси вийти на світовий рівень туризму та вдосконалити всі свої недоліки.

ВИСНОВКИ

Проаналізувавши стан та розвиток туризму в західних областях України можна зробити наступні висновки:

1. Західний регіон здавна має надзвичайно-великий туристичний потенціал та займає лідерські позиції по кількості туристів. Наразі найбільше зосередження рекреаційно-туристичного потенціалу, спостерігається на територіях областей Західної України (Закарпатська, Львівська, Івано-Франківська, Чернівецька, Тернопільська, Хмельницька і Вінницька). Від загальнодержавного показника питома частка Західного регіону в сумарному природно-ресурсного потенціалу України становить 22,8 %, 23% з яких припадають на ресурси санаторно-курортного лікування та 77% на ресурси туризму і відпочинку.
2. Західний регіон України володіє багатими природно-кліматичними, культурно-історичними та національно-етнографічними ресурсами, які створюють передумови для розвитку багатьох видів туризму, що дає можливість для процвітання будь-якої туристичної галузі та економіки країни вцілому. Зокрема, на території України знаходиться майже 170 тисяч пам'яток, 65 історико-культурних заповідників, 8 культурних об'єктів Світової спадщини ЮНЕСКО (більша частка яких знаходиться на західній частині України).
3. Проаналізувавши туристичні потоки західних областей України за 2019-2022 роки, можна сказати, що якби не пандемія коронавірусу та війна на території нашої країни, що привело до занепаду туризму, Україна мала б всі шанси вийти на світовий рівень туризму та вдосконалити всі свої недоліки.
4. Туристична галузь в західній Україні має значний потенціал – чудове географічне положення в центрі Європи, але для успішного ведення туристичного бізнесу першочергово потрібно налагодити

інфраструктуру. Місцевим органам необхідно направляти вектор своєї діяльності на пошук інвесторів та реставрувати готельні, курортні підприємства, санаторні, які б відповідали міжнародним стандартам.

5. Основні проблеми розвитку індустрії туризму:

- економічна і політична ситуація у країні: анексія Кримського півострову, та війна в Україні;
- неефективна державна політика у сфері туризму, недостатнє фінансування галузі,
- невпізнаність України як перспективного туристичного напрямку на міжнародному ринку туристичних послуг, низька кількість реклами українських туристичних центрів за кордоном, обмеженість асортименту туристичних послуг;
- перспективний туризм незапланований розвиток та фінансування району, відсутність новітніх проектів у сфері туризму ;
- Нерозвинена інфраструктура (відсталі дороги, вокзали, транспортні засоби, засоби розміщення туристів, матеріально-технічна база) ;
- Низька якість фахівців у сфері туризму та низький рівень послуг, який не відповідає європейським стандартам ;
- українські музеї мають велику колекцію історико-культурних та археологічних пам'яток, але самі музеї не дуже конкурентоспроможні на міжнародному ринку;
- відсталість матеріально-технічної бази;
- недостатнє державне фінансування;

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. International Tourist Arrivals. International Tourist Receipts: UNWTO Tourism Highlights. Madrid, 2018 URL: <https://www.eunwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284419876>
2. Автомобільні шляхи України. [Електронний ресурс].URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki>
3. Архітектурна спадщина України. За ред. д-ра мистецтвознавства В.І. Тимофієнка. Національні особливості архітектури народу України. Київ, 2015. Вип. 2. 276 с.
4. Бабов К.Д. Курорти України державного та місцевого значення. К.Д. Бабов, О.М. Нікіпєлова. Одеса: Пальміра, 2019. 12-26 с.
5. Бакурова Г.В. Оцінка рекреаційної привабливості регіону. Г.В. Бакурова, Д.В. Очеретін. Збірник наукових праць. Вип. 183 у 3-х томах. Т. III. Дніпропетровський ДНУ, 2021. 617-622 с.
6. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристичні ресурси України: Методологія та методика аналізу, термінологія, районування. О.О. Бейдик. К.: ВЦ КНУ, 2021. 396 с.
7. Бунтова Н. В. Потенціал України на міжнародному ринку туристичних послуг. Н. В. Бунтова. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2016. № 17. 21–24. 5 с.
8. Бутко М.П. Розвиток мережі шляхів автомобільного сполучення та її роль у зміцненні туристичного потенціалу України / М.П. Бутко, І.О. Аншугіна. Регіональна економіка. 2014. №2. 23
9. Василь Петранівський, Михайло Рутинський. Історія української географії. Всеукраїнський науково-теоретичний часопис. Тернопіль: Підручники і посібники, 2005. Випуск 2 (12). С.48-54.
10. Гайдук А.Б. Формування туристичної ринкової інфраструктури як фактор підвищення ефективності функціонування ринку туристичних послуг. А.Б. Гайдук. Регіональна економіка. 2019. №2. 172-177 с.

11. Головне управління статистики в Тернопільській області URL: <http://te.ukrstat.gov.ua>
12. Генеза ринкової економіки: Терміни, поняття, персоналії . За наук. Ред.. Г.І. Башнянина і В.С. Іфтемічука. 2-ге вид., випр. і доповн. Львів: «Магнолія 2006», 2017. 688 с.
13. Державна служба статистики України URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
14. Дроздов А.В. Екотуризм: визначення, принципи, ознаки, форми. Актуальні проблеми туризму. Перспективи розвитку сфери туризму : науково-практична конференція. Київ, 2017. 122-129 с.
15. Жук М.В. Експортний потенціал регіону: теорія, методологія, практика. М.В. Жук. Чернівці: Рута, 2012. 199 с.
16. Закон України «Про туризм» від 05.09.95 р. Відомості Верховної Ради. 1995. №31. (зі змінами, внесеними законом №2608-VI (2608-1) від 19.10.2010 р.). 241 – 254 с.
17. Зорін І.В., Квартальнов В.А. Енциклопедія туризму. Харків: Фінанси і статистика, 2013. 384 с.
18. Іванова Л.О. Оцінка маркетингових можливостей підприємств готельного господарства в окремих регіонах України. Л.О. Іванова. Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Щорічний збірник наукових праць. Вип. XIV. Львів: Інститут регіональних досліджень НАН України, 2013. 230-242 с.
19. Карачина Н. Розвиток міжнародного туризму в Україні у контексті світової інтеграції. Н. Карачина, О. Савіцька. Молодий вчений. 2017. № 5 (08). 109–113 с.
20. Квартальнов В.А. Туризм: Підручник. В.А. Квартальнов. М.: Фінанси і статистика, 2019. 320 с.
21. Клейман А.А., Евреїнов О.Б. Інфраструктура туризму: стратегія розвитку: монографія. під редакцією проф. А.А. Клеймана. СПб.: Д.А.Р.К., 2018. 384 с.

22. Корнева Д.А. Особливості розвитку туристичної інфраструктури в Україні. Д.А. Корнева. Вісник. 2021. №15. 174-180 с.
23. Кот С. І. Стан, проблеми та перспективи охорони культурної спадщини в Україні». 18 квітня 2018 р. Київ. 2018.
24. Кравців В.С. Науково-методичні засади реформування рекреаційної сфери. В.С. Кравців, Л.С. Гринів, М.В. Копач, С.П. Кузик. Львів: Інститут регіональних досліджень НАН України, 2019. 78 с.
25. Кривега К.В. Туристична інфраструктура: поняття та складові. К.В. Кривега. Гуманітарний вісник. ЗДІА.2015. Випуск 21.118-124 с.
26. Любіцева О. О. Туристичні ресурси України: Навч. посіб. О. О. Любіцева, Є. В. Панкова, В. І. Стафійчук. Київ: Альтерпрес, 2017. 369 с .
27. Мацикур Г.В. Туристичне краєзнавство. Г.В. Мацикур. Тернопіль: Технічний коледж ТНТУ ім. І. Пулюя Тернопіль. 2014.
28. Мацола В. І. Рекреаційно-туристичний комплекс України: навч. посіб. для студентів вузів. Мацола В. І. Львів , 2014. 259 с.
29. Міністерство закордонних справ України. URL: <https://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/international-organizations>
30. Міністерство культури України офіційний сайт. URL: http://mincult.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=245358162&cat_id=244993460
31. Музиченко-Козловська Оксана Володимирівна. Економічне оцінювання та регулювання туристичної привабливості території: Автореф. дис. канд. екон. наук: 08.02.03. О.В. Музиченко-Козловська; Національний ун-т «Львівська політехніка». Л., 2017. 21с.
32. Назаренко, О. В. Перспективи розвитку в'їзного туризму в Україні з використанням інструментів digital-маркетингу. Вісник соціально-економічних досліджень : зб. наук. праць. Одеса : Одеський національний економічний університет. 2020. № 3-4 (74-75), 205–219 с.

33. Наказ Державної туристичної адміністрації України та Державного комітету статистики України від 12.11.2003 р. №142/394 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1128-03>.
34. Новицька С. Р. Біотичні рекреаційні ресурси Тернопільської області. Новицька С. Р. Наукові записки ТНПУ імені Володимира Гнатюка. Тернопіль: Вид-во ТНПУ, 2018. № 1. 225-232 с.
35. Оксенюк К. І. Економічний зміст стратегічного потенціалу регіону [Електронний ресурс]. К. І. Оксенюк. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/en_re/2008_5_3/zbirnuk_RE_3_41.pdf.
36. Омуш М.О. Стратегія диверсифікованого розвитку туристського комплексу в регіональній економіці: автореф. дис. на здобуття ступеня канд. екон. наук: спец. 08.10.03; 08.10.01. М.О. Омуш. Харківська державна академія міського господарства. Харків, 2003. 19 с.
37. Орлова М.Л. Функціональні складові інфраструктури туризму України [Електронний ресурс]. Серія Економіка. Випуск 2 (50). 122 М.Л. Орлова. Геополітика і екогеодинаміка регіонів. 2014. Режим доступу: <http://geopolitika.crimea.edu/arhiv/2014/tom10-v-2/0125orlova.pdf>
38. Офіційний сайт Всесвітньої туристичної організації (UNWTO World Tourism Organization) URL: <http://www.world-tourism.org>.
39. Оцінка туристично-рекреаційного потенціалу регіону: монографія. за заг. ред. В.Г. Герасименко. Одеса : ОНЕУ, 2016. 262 с
40. Павлов В.І. Рекреаційний комплекс Волині: теорія, практика, перспективи / В.І. Павлов, Л.М. Черчик. - Луцьк: Надстир'я, 2019. 122 с.
41. Попович С.І. Туристично-екскурсійні ресурси України: вступ до проблеми. С.І. Попович. Збірник «Туристичні ресурси України». К.: Тип. ФІГУ, 2016. 352 с.
42. Про музеї та музейну справу сайт «Верховна Рада України». URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/249/95-%D0%B2%D1%80>

43. Руденко В.П. Географія природно-ресурсного потенціалу України: [підручник]. В.П. Руденко. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2010. 552 с.
44. Святохо Н.В. Концептуальні основи дослідження туристичного потенціалу регіону. Економіка і управління. 2017. №2.30-36 с., с. 32
45. Смірнов І.Г. Логістичне оцінювання рекреаційно-туристичних об'єктів та ресурсів (в контексті логістичної моделі сталого розвитку туризму). Велика Волинь: наук. зб. Вип. 42. Житомир: М. Косенко, 2013. 239-246 с.
46. Список об'єктів Світової спадщини ЮНЕСКО в Україні URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Список_об'єктів_Світової_спадщини_ЮНЕСКО
47. Урядовий портал «Стратегія розвитку туризму та курортів на період до 2026 року» 16 березня 2017 року URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249826501>
48. Школа І.М. Менеджмент туристичної індустрії: навчальний посібник. За ред. проф. І.М. Школи. Чернівці: ЧТЕІКНТЕУ, 2018. 662 с.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Таблиця 1.6. Баланс ресурсів мінеральних вод Західного регіону України

Адміністративна одиниця	Усього, м ³ /добу	Частка від загальнодержавного показника, %
<i>Івано-Франківська - всього</i>	13634,3	5,0
<i>експлуатаційні запаси</i>	-	-
<i>розвідані запаси</i>	360,3	0,5
<i>прогнозні запаси</i>	13274,0	9,5
<i>Рівненська - всього</i>	1495,4	0,5
<i>експлуатаційні запаси</i>	1479,0	2,3
<i>розвідані запаси</i>	16,4	0,02
<i>прогнозні запаси</i>	-	-
<i>Закарпатська - всього</i>	21878,2	8,0
<i>експлуатаційні запаси</i>	4368,4	0,7
<i>розвідані запаси</i>	14947,6	20,9
<i>прогнозні запаси</i>	2562,2	1,8
<i>Чернівецька - всього</i>	3818,3	1,4
<i>експлуатаційні запаси</i>	240,8	0,4
<i>розвідані запаси</i>	34,5	0,05
<i>прогнозні запаси</i>	3543,0	2,5
<i>Волинська - всього</i>	601,7	0,2
<i>експлуатаційні запаси</i>	240	0,04
<i>розвідані запаси</i>	361,7	0,5
<i>прогнозні запаси</i>	-	-
<i>Львівська - всього</i>	113872,6	41,5
<i>експлуатаційні запаси</i>	1284,0	2,0
<i>розвідані запаси</i>	3329,6	4,7
<i>прогнозні запаси</i>	109259,0	78,2
<i>Тернопільська - всього</i>	10025,0	3,7
<i>експлуатаційні запаси</i>	440,0	0,7
<i>розвідані запаси</i>	-	-
<i>прогнозні запаси</i>	9585,0	6,9
<i>Західний регіон - всього</i>	165325,5	60,2
<i>експлуатаційні запаси</i>	8052,2	12,7
<i>розвідані запаси</i>	19050,1	26,6
<i>прогнозні запаси</i>	138223,2	100
<i>Україна - всього</i>	274480,2	100
<i>експлуатаційні запаси</i>	63244,9	100
<i>розвідані запаси</i>	71512,1	100
<i>прогнозні запаси</i>	139723,2	100

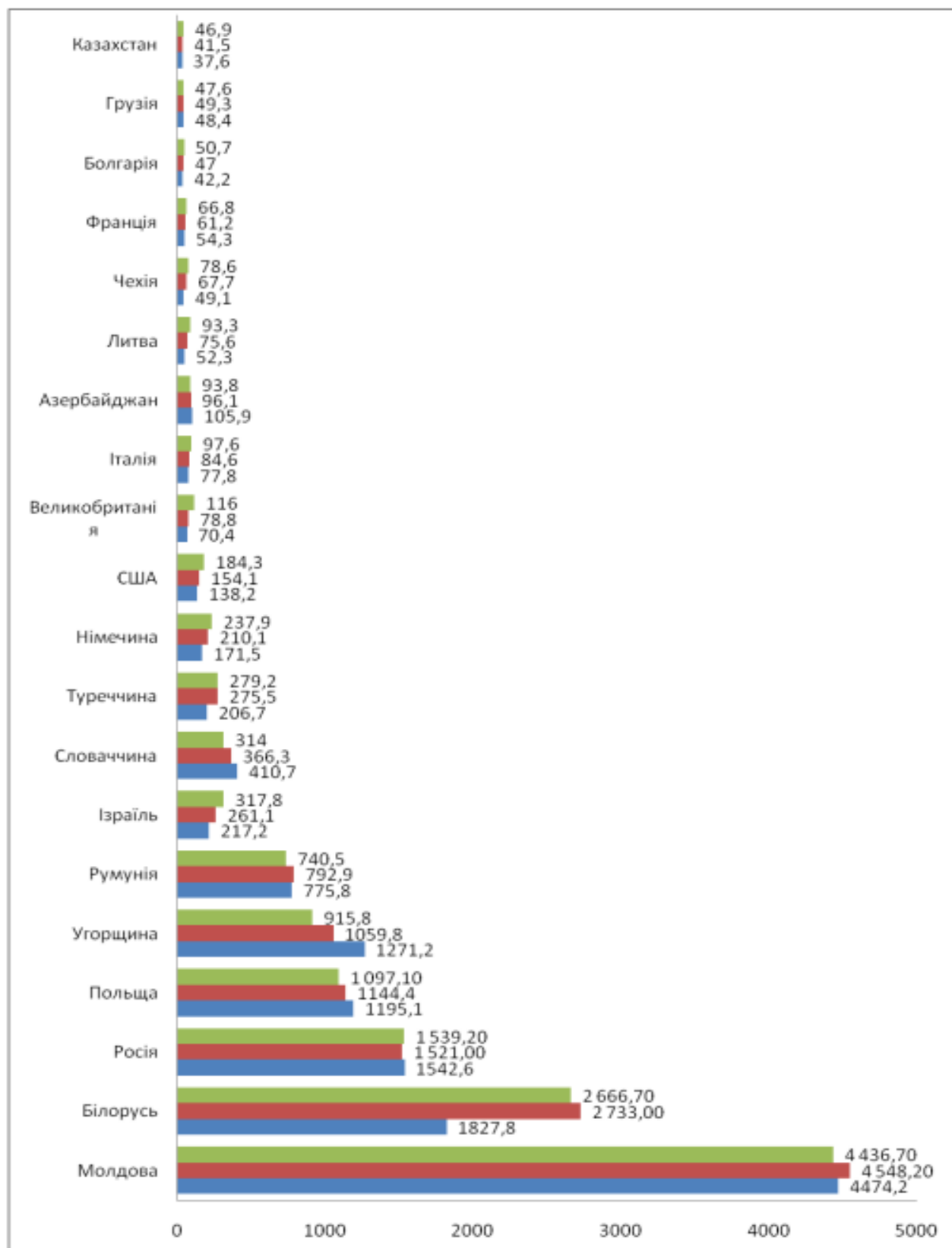
ДОДАТОК Б

Таблиця 1.7 . Родовища торфових грязей Західного регіону України

№	Назва родовища, місцезнаходження	Затверджені запаси, тис м ³	Мінералізація, г/дм ³	Сучасне використання
1	«Нинівське», с. Жулін Львівської обл.	27	0,1-0,4	Не викор.
2	«Вичавки», с.Вичавки Рівненської обл.	496	0,52	Не викор.
3	«Журавицьке», с.Журавичі Волинської обл.	217	0,24-0,34	пансіонат
4	«Погулянківське», смт. Степань Рівненської обл.	77	0,26-1,12	Курорт «Горинь»
5	«Великолюбінське», смт. Великий Любінь Львівської обл.	377	3,4	Курорт «Любінь Великий»
6	«Конопківське», с.Конопівка Тернопільської обл.	70	0,85	Бальнео-грязьолікарня
7	«Черченське», с.Черче Івано-Франківської обл.	383	1,25-2,68	Курорт «Черче»
8	«Вичавки», с.Вичавки Рівненської обл.	496	0,52	Не викор.
9	«Оболонське», м.Долина Івано-Франківської обл.	213	0,2-0,45	Не викор.
10	«Немирівське», смт. Немирів Львівської обл.	40	2,0	Не викор.
11	«Книселівське», с.Книсело Львівської обл.	1099	1,58	Не викор.
12	«Шкло», смт. Шкло Львівської обл.	36	1,7	Санаторій «Шкло»

ДОДАТОК В

Рис 4. Двадцятка країн громадяни яких найчастіше відвідують західну Україну

ДОДАТОК Г

Об'єкти світової спадщини ЮНЕСКО в Україні

ДОДАТОК Д

ДОДАТОК Є

